

▶ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

▶ ՓՈՂԵՐԻ ԼՎԱՑՄԱՆ ԵՎ ԱՅԱԲԵԿՉՈՒԹՅԱՆ
ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

▶ Հրապարակվել է 2026թ.-ի հունվարի 30-ին

ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ
ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	2
1. Կեղծ բանկային (վարկային) քարտերի միջոցով փողերի լվացման տիպաբանություն	3
2. Կեղծ և շինծու գործարքների (պայմանագրերի) միջոցով փողերի լվացման տիպաբանություն	6
3. Խաղատների միջոցով փողերի լվացման տիպաբանություն	10
4. Ոչ առևտրային կազմակերպությունների միջոցով ահաբեկչության ֆինանսավորման տիպաբանություն	19
5. Խարդախության արդյունքում ձևավորված միջոցների օրինականացման վերաբերյալ տիպաբանություն	26
6. Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող փողերի լվացման տիպաբանություն	35
7. Թմրամիջոցներից ստացված միջոցները կրիպտոակտիվների կիրառմամբ օրինականացնելու վերաբերյալ տիպաբանություն	40

1. ԿԵՂԾ ԲԱՆԿԱՅԻՆ (ՎԱՐԿԱՅԻՆ) ՔԱՐՏԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ՓՈՂԵՐԻ ԼՎԱՑՄԱՆ ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 1. Կիրառելիության շրջանակը

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացվող գործարքների սխեման կարող է վերաբերել հաշվետվություն տրամադրող անձ հանդիսացող բանկերին:

Գլուխ 2. Սխեմայի նկարագիրը

Ստորև ներկայացված տիպաբանությամբ բնութագրվող գործարքները, որպես կանոն, իրականացվում են արտասահմանյան բանկերի հաճախորդների բանկային տվյալների ապօրինի օգտագործմամբ ստեղծված կեղծ բանկային (վարկային) քարտերի կիրառմամբ: Գործարքները կատարվում են քայլերի հետևյալ հաջորդականությամբ.

ա. Առևտրային գործունեությամբ զբաղվող իրավաբանական անձի / անհատ ձեռնարկատիրոջ առևտրի սպասարկման կետում տեղադրվում է վերջնասարք (POS-տերմինալ)՝ վաճառվող ապրանքների դիմաց անկանխիկ վճարումներ կատարելու նպատակով.

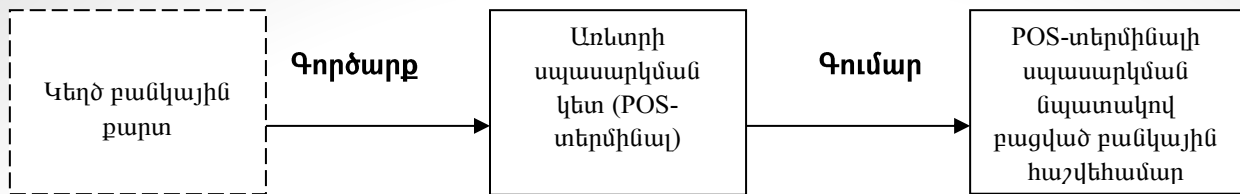
բ. Արտասահմանյան բանկերի հաճախորդների բանկային տվյալների ապօրինի օգտագործմամբ ստեղծված կեղծ բանկային (վարկային) քարտերի միջոցով մեկ կամ մի քանի հաճախորդների կողմից տվյալ առևտրի սպասարկման կետում կատարվում են վճարումներ, որոշ դեպքերում՝ փաստացի գնված, իսկ որոշ դեպքերում նաև՝ իբրև թե գնված ապրանքների (կամ մատուցված ծառայությունների) դիմաց.

գ. Կատարված գործարքների արդյունքում ձևավորված դրամական միջոցները կուտակվում են տվյալ POS-տերմինալի սպասարկման նպատակով իրավաբանական անձի / անհատ ձեռնարկատիրոջ անվամբ բացված բանկային հաշվեհամարին.

դ. Հետագայում հիշյալ հաշվեհամարին կուտակված միջոցները, որպես կանոն, ուղղվում են տվյալ իրավաբանական անձի/ անհատ ձեռնարկատիրոջ ընթացիկ գործունեության ապահովմանը՝ համապատասխան փոխանցումների կամ կանխիկացման միջոցով:

Գլուխ 3. Գործառնությունների սխեմատիկ նկարագիրը

Ներկայացված գործառնությունների սխեմատիկ պատկերը հետևյալն է.

Կուտակված դրամական

միջոցների փոխանցում/ կանխիկ ելքագրում

Գլուխ 4. Եզրակացություններ

ա. Ներկայացված սխեմայով և քայլերի հաջորդականությամբ կատարվող գործարքներն իրենց մեջ պարունակում են հանցավոր ճանապարհով (քարտային զեղծարարությունների միջոցով) ստացված եկամուտների ծագման աղբյուրները, դրանց շարժը կամ իրական պատկանելությունը (վերջնական շահառուներին) թաքցնելու նպատակ:

բ. Կեղծ բանկային (վարկային) քարտերով կատարվող գործարքների համար հատկանշական են հետևյալ բնութագրիչները.

1) Գործարքները կատարելու փորձեր են արվում բավականին կարճ, ոչ ողջամիտ ժամանակահատվածում (որպես կանոն՝ մի քանի րոպեների տարբերությամբ).

2) Միմյանց հաջորդում են միևնույն քարտով կատարված մի շարք գործարքներ, որոնց մի մասը կարող են լինել գործարք կատարելու փորձեր (քարտի վրա առկա հասանելի գումարի ճշտման նպատակով).

3) Իրար հաջորդող բոլոր գործարքները հիմնականում կամ միևնույն գումարի են կամ համաչափորեն նվազող.

4) Գործարքները հաճախ կատարվում են «կլոր» գումարներով (օրինակ՝ 300.000 ՀՀ դրամ, 100.000 ՀՀ դրամ, 50.000 ՀՀ դրամ և այլն).

5) Նույն վերջնասարքով կատարվում են վերը թվարկված հատկանիշներով բնութագրվող մի շարք գործարքներ՝ մեկ կամ մի քանի կեղծ քարտերով:

գ. Սահմանված սխեմայով հատկորոշվող գործարքներին առնչվող ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը կանխարգելելու նպատակով անհրաժեշտ է ձեռնարկել հետևյալ միջոցառումները.

1) առանձնակի ուշադրություն դարձնել միևնույն քարտով և միևնույն առևտրի սպասարկման կետում կատարված միմյանց հաջորդող բազմաթիվ գործարքներին.

2) կախված սպասարկման կետի գործունեության տեսակից՝ ուշադրություն դարձնել նաև փաստացի կատարված գործարքի կամ գործարքի փորձ(եր)ի գումարների չափերին, դրանք համեմատելով այդ սպասարկման կետում սովորաբար կատարվող գործարքների գումարի չափերի հետ:

2. ԿԵՂԾ ԵՎ ՇԻՆԾՈՒ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ (ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ) ՄԻՋՈՑՈՎ ՓՈՂԵՐԻ ԼՎԱՑՄԱՆ ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 1. Կիրառելիության շրջանակը

1. Սույն տիպաբանությամբ ներկայացվող գործիքների և գործարքների/ գործառնությունների տեսակների կիրառությամբ փողերի լվացման սխեմաները կարող են վերաբերել հաշվետվություն տրամադրող հետևյալ անձանց.

- 1) բանկեր,
- 2) նոտարներ,
- 3) փաստաբաններ, ինչպես նաև իրավաբանական ծառայություններ մատուցող անհատ ձեռնարկատերեր և իրավաբանական անձինք,
- 4) իրավաբանական անձանց գրանցող պետական մարմին,
- 5) անշարժ գույքի պետական միասնական կադաստր վարող լիազորված մարմին:

Գլուխ 2. Ընդհանուր դրույթներ

2. Օրենքի 16-րդ և 18-րդ հոդվածներով սահմանված հաճախորդների պատշաճ և հավելյալ ուսումնասիրություն իրականացնելիս հաշվետվություն տրամադրող անձինք իրավասու են հաճախորդներից պահանջել որոշակի տեղեկություններ և փաստաթղթեր՝ հաճախորդի, հաստատված գործարար հարաբերությունների և կատարված գործարքների վերաբերյալ իրական ու ամբողջական պատկերացում կազմելու համար:

3. Այդ կապակցությամբ, հաճախորդներն իրենց ձեռնարկատիրական գործունեության և գործարքների իրավաչափությունը հավաստելու նպատակով հաճախ ներկայացնում են գործարքների վերաբերյալ պայմանագրեր, որոնք ուսումնասիրելու արդյունքում հաշվետվություն տրամադրող անձը կարող է հայտնաբերել լիազոր մարմնի ներկայացրած ուղեցույցերով և հաշվետվություն տրամադրող անձի ներքին իրավական ակտերով սահմանված կասկածելիության չափանիշներին համընկնումներ:

4. Գործնականում հանդիպում են դեպքեր, երբ հաճախորդների կողմից ներկայացված պայմանագրերն իրականում վերաբերում են կեղծ կամ շինծու գործարքների¹: Սույն տիպաբանության իմաստով, գործարքի կեղծ լինելը նշանակում է դրա՝ առերևույթ, առանց համապատասխան իրավական հետևանքներ առաջացնելու մտադրության կնքված լինելը, իսկ շինծու լինելը վերաբերում է դրա՝ մեկ այլ գործարքի քողարկման նպատակով կնքված լինելուն: Կեղծ և շինծու

¹ ՀՀ Քաղաքացիական օրենսգրքի 306-րդ հոդվածը կեղծ և շինծու գործարքների անվավերությունը սահմանում է հետևյալ կերպ. «1. Կեղծ գործարքը, այսինքն՝ առերևույթ, առանց համապատասխան իրավական հետևանքներ առաջացնելու մտադրության կնքված գործարքը, առաջինն է: 2. Շինծու գործարքը, այսինքն՝ մեկ այլ գործարքի քողարկման նպատակով կնքված գործարքը, առաջինն է: Այդ գործարքի նկատմամբ, հաշվի առնելով դրա էությունը, կիրառվում են այն գործարքին վերաբերող կանոնները, որը կողմերն իրականում նկատի են ունեցել շինծու գործարքը կնքելիս»:

գործարքներին վերաբերող պայմանագրերի համար կարող են հատկանշական լինել հետևյալ բնութագրերը.

1) Կառուցվածքային անհամապատասխանություններ

- ա. Պայմանագրի կառուցվածքը՝ պայմանագիրն արտաքուստ ունի գործարար պրակտիկայում սովորաբար կիրառվող ստանդարտ կառուցվածք (համապատասխան բաժիններ, հոդվածներ, մասեր), սակայն դրանց ներքո արտացոլված սակավաթիվ դրույթները տեղեկատվական առումով փոքրարժեք/ նվազ որոշիչ են.
- բ. Պայմանագրի շարադրանքը՝ պայմանագրի էական պայմանները, կողմերի իրավունքները և պարտականությունները, վեճերի լուծման կարգը սահմանված են խիստ ընդհանուր դրույթներով, և (նույն հաճախորդի կողմից ներկայացված) տարբեր կոնտրագենտների հետ կնքված մի քանի պայմանագրերի համեմատության դեպքում ակնհայտ է դրանց ոճաբանական նույնությունը.

2) Բովանդակային անհամապատասխանություններ

- ա. Պայմանագրի առարկան՝ պայմանագիրը կնքված է անորոշ կամ խիստ ընդհանուր ձևակերպումներով սահմանվող ֆինանսավորման, ապրանքների մատակարարման, ծառայությունների մատուցման նպատակով (օրինակ՝ անտոկոս կամ ցածր տոկոսադրույքով փոխառության տրամադրում, տեխնիկական միջոցների մատակարարում, խորհրդատվական ծառայությունների մատուցում և այլն).
- բ. Պայմանագրի արժեքը՝ պայմանագիրը կնքված է մեծ (մի քանի հարյուր հազարից մինչև մի քանի միլիոն ԱՄՆ դոլար, եվրո կամ այլ ազատ փոխարկելի արտարժույթ) գումարով (հաճախ դա որևէ «կլոր գումար է»).
- գ. Պայմանագրի գործողության ժամկետը՝ պայմանագրի համար սահմանված է գործողության երկար (մեկ կամ մի քանի տարի) ժամկետ, բացակայում են գործարար պրակտիկայում սովորաբար կիրառվող՝ տնտեսական գործունեության տարբեր բնագավառներին հատուկ ողջամիտ (նախա)պայմաններից բխող հստակ ժամկետները.
- դ. Պայմանագրի մանրամասները՝ պայմանագիրը չի պարունակում գործարար պրակտիկայում սովորաբար կարևորվող այնպիսի մանրամասներ, ինչպիսիք են, օրինակ, մատակարարվելիք ապրանքների կազմը, տեսականին, տեխնիկական բնութագրերը, մատակարարման (փոխանցման/ ընդունման) պայմանները և այլն.

3) Տրամաբանական անհամապատասխանություններ

- ա. Պայմանագրի կողմերը՝ պայմանագրի կողմերից մեկը (կամ երկուսը) օֆշորային երկրներում/ տարածքներում գրանցված իրավաբանական անձինք են, որոնց իրական շահառուների, գործունեության բնույթի, փաստացի տնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ արժանահավատ տեղեկատվությունը բացակայում է.

- բ. *Լիազորված անձինք՝* միևնույն անձը հանդես է գալիս մի շարք ընկերությունների լիազորված անձի դերում և իրավասու է դրանց անունից ներկայացնել վճարման հանձնարարագրեր, կատարել կանխիկացումներ և դրամական հետևանքներ առաջացնող այլ գործողություններ.
- գ. *Ստորագրությունները՝* (նույն հաճախորդի կողմից ներկայացված) տարբեր պայմանագրերի վրա առկա ստորագրությունները կառուցվածքով, ձեռագրով, կատարման որակով միմյանցից քիչ են տարբերվում.
- դ. *Կնիքները՝* (նույն հաճախորդի կողմից ներկայացված) տարբեր պայմանագրերի վրա առկա կնիքները դիզայնով, թանաքի գույնով և այլն բնութագրիչներով միմյանցից քիչ են տարբերվում.
- ե. *Բնօրինակը՝* հաճախորդը ներկայացնում է տարբեր միանման պայմանագրերի պատճեններ, սակայն դժվարանում կամ չի ցանկանում ներկայացնել բնօրինակները.

4) Տեխնիկական անհամապատասխանություններ

- ա. *Սխալները՝* պայմանագրի կողմերի անունները/ անվանումները, կնքման ամսաթիվը, թվային և տառային արտահայտությամբ պայմանագրի գումարը լրացված են սխալներով, սխալ տեղերում, նույն «տիպային» օրինակի վրա մեծ թվով տարբեր պայմանագրեր «լրացնելու» ակնհայտ նշաններով.
- բ. *Բացթողումները՝* լրացված պայմանագրերում միտումնավոր կամ անփութության պատճառով բաց են թողնված պայմանագրի էական պայմաններին վերաբերող հատվածներ, ստորագրություններ, կնիքներ.
- գ. *Թերությունները՝* պայմանագրերը (հայերենով կամ որևէ օտար լեզվով, հիմնականում՝ անգլերենով) կազմված են ոչ գրագետ, տառասխալներով, շարադասական կամ իմաստային թերություններով.

Գլուխ 3. Փողերի լվացման հնարավոր սխեմաների նկարագրությունը

5. Վերը նկարագրված (մեկ կամ մի քանի) բնութագրիչներին համապատասխանող պայմանագրերը կարող են կիրառվել տարատեսակ սխեմաներով փողերի լվացման նպատակով՝ ներկայացվելով որպես կատարված գործարքների իրավաչափությունը հավաստող/ հիմնավորող փաստաթուղթ, օրինակ.

- 1) Հայաստանից արտերկիր և հակառակ ուղղությամբ մեծածավալ փոխանցումների դեպքում (հաճախ՝ ստացված գումարը դուրս փոխանցելուց առաջ մեկ այլ արժույթի փոխարկելուց հետո).
- 2) Կանխիկ գումարների մեծածավալ մուտքագրումների և ելքագրումների դեպքում (հաճախ տրոհված՝ որոշակի սահմանաչափը չգերազանցող մի շարք գործարքների միջոցով).

- 3) Որևէ իրավաբանական անձի հետ ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն փոխկապակցված ֆիզիկական անձի կողմից իրավաբանական անձին փոխառությունների տրամադրման/ դրանց հետ ստացման գործարքների դեպքում.
- 4) Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց միջև մեծածավալ պարբերական փոխանցումների դեպքում (հաճախ՝ փողերի լվացման այս կամ այն սխեման «սպասարկելու» նպատակով այդ անձանց որոշակի տրամաբանությամբ «խմբավորելով»):

Գլուխ 4. Եզրակացություններ

6. Փողերի լվացման հնարավոր սխեմաների առկայության վերաբերյալ եզրահանգման գալու նպատակով, հաշվետվություն տրամադրող անձինք պետք է ուշադրություն դարձնեն այդ սխեմաների հայտնաբերման տեսանկյունից էական այնպիսի բնութագրերի, ինչպիսիք են.

- 1) գործարքի տնտեսագիտական կամ տրամաբանական հիմնավորումը հավաստող փաստաթղթերի (պայմանագրեր, համաձայնագրեր և այլն) կառուցվածքային, բովանդակային, տրամաբանական և տեխնիկական տեսանկյունից ամբողջականությունը, արժանահավատությանը, տվյալ ոլորտի գործարար պրակտիկային համապատասխանությունը.
- 2) հաճախորդի կողմից իրականացվող գործարքների/ գործունեության համապատասխանությունը նրա գործարար կերպարին, նախկինում հայտարարագրված ու փաստացի իրագործվող բիզնես-նպատակներին.
- 3) հաճախորդի կողմից իրականացվող գործարքներում/ գործառնություններում օֆշորային կամ այլ ռիսկային գոտիներում գտնվող ֆինանսական հաստատությունների/ ընկերությունների ներգրավվածությունը:

3. ԽԱՂԱՏՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ՓՈՂԵՐԻ ԼՎԱՑՄԱՆ ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 1. Կիրառելիության շրջանակը

1. Սույն տիպաբանությամբ ներկայացվող մեթոդների և գործիքների կիրառությամբ փողերի լվացման սխեմաները կարող են վերաբերել Օրենքով սահմանված հաշվետվություն տրամադրող որոշակի անձանց, մասնավորապես՝ շահումով խաղ, վիճակախաղ կազմակերպող անձանց և խաղատներին, ինչպես նաև բանկերին:

2. Բացի այդ, սույն տիպաբանությամբ նկարագրվող սխեմաները ճանաչողական տեսանկյունից կարող են հետաքրքրություն ներկայացնել «Վճարահաշվարկային համակարգերի և վճարահաշվարկային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված վճարային գործիքների (օրինակ՝ վճարային քարտերի, չեկերի, էլեկտրոնային փողերի և այլն) թողարկմամբ, սպասարկմամբ և իրացմամբ զբաղվող վճարահաշվարկային կազմակերպությունների և անձանց, վճարահաշվարկային համակարգի օպերատորների համար:

Գլուխ 2. Ընդհանուր դրույթներ

3. Խաղատների կողմից մատուցվող ծառայությունների շրջանակում գործարքների բազմազանությունը, հաճախականությունն ու ծավալները այս ոլորտը փողերի լվացման տեսանկյունից առանձնակի խոցելի է դարձնում: Խաղատնային գործունեությունն իր բնույթով կապված է միջոցների մեծածավալ շրջանառության հետ, որը տեղի է ունենում խաղային գործընթացի բոլոր երեք փուլերում՝ խաղի մեջ մտնելիս (դրամի կամ այլ վճարամիջոցների դիմաց խաղային գործիքներ ձեռք բերելով), խաղի ընթացքում (ձեռք բերված խաղային գործիքներն օգտագործելով) և խաղից դուրս գալիս (խաղային գործիքների դիմաց դրամ կամ այլ վճարամիջոցներ ստանալով):

4. Խաղատների միջոցով փողերի լվացման հնարավոր սխեմաները բնորոշելու և բացահայտելու համար անհրաժեշտ է պատկերացում ունենալ այդ սխեմաների իրացման նպատակով կիրառվող մեթոդների և գործիքների մասին, ինչպես նաև սահմանել հաճախորդի անձին կամ գործելակերպին վերաբերող այն կասկածելիության չափանիշները կամ ազդակները, որոնց առկայությունը կարող է վկայել փողերի լվացման այս կամ այն սխեմայի հնարավոր առկայության մասին:

5. Սույն տիպաբանության շրջանակներում հակիրճ անդրադարձ է կատարվում խաղատների միջոցով փողերի լվացման որոշակի մեթոդների և դրանց իրացման գործիքներին, որոնց հաջորդում է տվյալ մեթոդի համար բնութագրական կասկածելիության չափանիշների կամ ազդակների նկարագրությունը: Նշված մեթոդները հետևյալն են.

- ա) Խաղային արժեկիրների օգտագործում.
- բ) Գործարքների մասնատում կամ տրոհում.
- դ) Անհատական հաշիվների և պահատուփերի օգտագործում.
- ե) Կեղծված փաստաթղթերի և վճարամիջոցների օգտագործում.
- զ) Պայմանավորված խաղ:

Գլուխ 3. Փողերի լվացման հնարավոր սխեմաների նկարագրությունը

Ա.1) Խաղային արժեկիրների օգտագործմամբ փողերի լվացման մեթոդներ

6. Խաղային գործընթացը կազմակերպելու նպատակով խաղատները գործածում են տարաբնույթ խաղային արժեկիրներ կամ գործիքներ, որոնց տեսակներն ու կիրառությունը պայմանավորված են ինչպես խաղատնային գործունեությունը կարգավորող օրենսդրության պահանջներով, այնպես էլ տվյալ խաղատան կողմից սահմանված ներքին կանոններով: Առավել հաճախ գործածվող խաղային արժեկիրների թվին են պատկանում խաղանիշները, խաղատոմսերը, խաղարկային միավորները, խաղատան չեկերը, բոնուսային հավաստագրերը, խաղանիշերի գնման վաուչերները, խաղատան մրցանակային քարտերը: Նշվածներից ամենալայն տարածում ունեն խաղանիշերը և խաղարկային միավորները, որոնցից առաջինը ֆիզիկական, իսկ երկրորդը՝ էլեկտրոնային տեսքով խաղատան կողմից տրամադրվում են խաղացողներին՝ խաղի մեջ օգտագործելու համար: Խաղային արժեկիրների օգտագործմամբ կիրառվում են փողերի լվացման հետևյալ մեթոդները.

1) **Խաղանիշերի կամ խաղարկային միավորների ձեռքբերում և վճարային փաստաթղթի ստացում.** Այս սխեմայի իրացման դեպքում փող լվացողները սովորաբար խաղատանն իրենց անհատական հաշվի միջոցներով գնում են խաղանիշեր կամ խաղարկային միավորներ, որից հետո դրանք փոխարինվում են խաղատան կողմից դուրս գրված չեքով կամ բանկային հաշվից վճարման հանձնարարականով:

Այս մեթոդն ավելի լավ է աշխատում խաղատնային ցանցերի դեպքում, երբ ցանցի անդամ մի խաղատանը ձեռք են բերվում խաղանիշեր կամ խաղարկային միավորներ, որոնք օգտագործվում են ուրիշ երկրում ցանցի անդամ մեկ այլ խաղատանը չեքով կամ վճարման հանձնարարականով փոխարինելու նպատակով: Ընդ որում, խաղանիշ ձեռք բերելու դեպքում փող լվացողները կարող են դրանք որոշ ժամանակ պահել իրենց մոտ՝ հետագայում հավաստված շահում ունենալու ակնկալիքով կամ չեքով, վճարման հանձնարարականով փոխարինելու նպատակով:

2) **«Մաքուր» խաղացողներից բարձր գնով խաղանիշերի կամ շահման հավաստագրերի գնում.** Փող լվացողները կարող են խաղանիշեր կամ շահման հավաստագրեր գնել այլ՝ իրենց հետ կապ չունեցող «մաքուր» խաղացողներից: Ընդ որում, այդ խաղացողներին շահագրգռելու համար նրանցից խաղանիշերը կամ շահման հավաստագրերը գնվում են դրանց անվանական արժեքից բարձր գնով՝ գործարքը շահավետ դարձնելով թե՛ վաճառողի համար, ով դրամական արտահայտությամբ ավելի մեծ գումար է ստանում, թե՛ գնորդի համար, ով ձեռք է բերում իր ապօրինի ճանապարհով ստացած եկամուտները օրինականացնելու համար անհրաժեշտ միջոցներ:

Համանման տրամաբանությամբ, փող լվացողները «մաքուր» խաղացողներից կարող են գնել նաև խաղային այլ արժեկիրներ, օրինակ՝ բոնուսային հավաստագրեր կամ խաղատան մրցանակային քարտեր:

3) **Ապօրինի գործարքների համար խաղային արժեկիրները որպես վճարամիջոց օգտագործում.** Խաղային արժեկիրները, մասնավորապես՝ խաղանիշերը, բոնուսային հավաստագրերը կամ խաղատան մրցանակային

քարտերը կարող են օգտագործվել փող լվացողների կողմից կատարվող ապօրինի գործարքներում ձեռք բերված ապրանքների (օրինակ՝ թմրամիջոցների, ապօրինի զենքի, մաքսանենգ ապրանքների) դիմաց վճարելու համար: Վճարումը խաղային արժեկիրքներով ստացած անձն իր հերթին կարող է դրանք օգտագործել այլ անձանց վճարումներ կատարելու, խաղատանը վճարման հանձնարարականով փոխարինելու նպատակով:

Խաղային արժեկիրքները որպես վճարամիջոց օգտագործելը հարմար է նաև այն առումով, որ դրանք արժույթ չեն համարվում, այսինքն ենթակա չեն բոլոր այն սահմանափակումներին կամ պահանջներին, որպիսիք կիրառվում են կանխիկ արժույթի օգտագործման և շարժի նկատմամբ (օրինակ՝ երկրի սահմանի հատման դեպքում որոշակի գումարից մեծ կանխիկի հայտարարագրման պահանջը):

Ա.2) Խաղային արժեկիրքների օգտագործմամբ փողերի լվացման կասկածելիության չափանիշներ

7. Խաղային արժեկիրքների օգտագործմամբ փողերի լվացման սխեմաների հնարավոր առկայության մասին կարող են վկայել հետևյալ չափանիշները.

- Հաճախորդը գնում է խաղանիշեր՝ գրեթե կամ ընդհանրապես չխաղալով.
- Հաճախորդը գնում է խաղանիշեր և շատ չանցած լքում է խաղատունը.
- Հաճախորդը խաղանիշեր է գնում երրորդ անձանց միջոցով.
- Հաճախորդի մոտ հայտնաբերվում են իր հետ խաղատուն բերված խաղանիշեր.
- Հաճախորդը վճարման է ներկայացնում ավելի վաղ թողարկման ամսաթվով խաղանիշերի գնման վաուչերներ.
- Հաճախորդը խաղանիշեր է գնում բազմաթիվ չեկեր կամ վճարման հանձնարարականներ իր անհատական հաշվին մուտքագրելով կամ շահումը պահանջում է բազմաթիվ չեկերի կամ վճարման հանձնարարականների տեսքով.
- Հաճախորդը պահանջում է իր կուտակած խաղարկային միավորները փոխանցել այլ խաղատանն իր անհատական հաշվին.
- Հաճախորդի խաղադրույքներ կատարելու կամ խաղարկային միավորներ ծախսելու վարքագիծը կտրուկ փոխվում է.
- Հաճախորդը ակնհայտորեն չունի շահելու նպատակ կամ շահելը նրա համար երկրորդական է:

Բ.1) Գործարքների մասնատմամբ կամ տրոհմամբ փողերի լվացման մեթոդներ

8. Գործարքների մասնատումը կամ տրոհումը մեկ մեծ գումարով գործարքը բազմաթիվ փոքր գումարով գործարքների բաժանելն է՝ կասկածների առաջացման հավանականությունը նվազեցնելու և որոշակի սահմանաչափը գերազանցող գործարքների դեպքում նույնականացման կամ դրանց վերաբերյալ հաշվետվականության պահանջներից խուսափելու նպատակով: Գործարքների մասնատմամբ կամ տրոհմամբ կիրառվում են փողերի լվացման հետևյալ մեթոդները.

1) **Դրամական միջոցների պարբերական մուտքագրում.** Այս դեպքում փող լվացողները իրենց անհատական հաշիվը պարբերաբար համալրում են նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափը չգերազանցող

գումարներով կամ տարբեր ֆինանսական հաստատությունների կողմից դուրս գրված՝ նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափը չգերազանցող անվանական արժեքով չեկերով:

2) **Երրորդ անձանց ներգրավմամբ գործարքների իրականացում.** Փող լվացողների կազմակերպված խումբը անձամբ կամ խաղատան հաճախորդների անվամբ բացված բազմաթիվ անհատական հաշիվներով կատարում է նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափը չգերազանցող գումարով գործարքներ:

3) **Տարբեր հերթափոխների ընթացքում գործարքների իրականացում.** Փող լվացողները հետևում են խաղատան դրամարկղերի աշխատանքային հերթափոխների փոփոխության ժամանակացույցին և պարբերաբար, օրինակ՝ յուրաքանչյուր հերթափոխի սկզբին և ավարտին ձեռք է բերում նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափը չգերազանցող գումարներով խաղային արժեկիրքներ:

4) **Խաղալու տեղի պարբերական փոփոխություն.** Այս դեպքում փող լվացողները պարբերաբար փոխում են խաղասեղանը, խաղասրահը կամ նույնիսկ խաղատունը ամեն անգամ, երբ կատարված գործարքների գումարն ընդհուպ մոտենում է նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափին:

5) **Շահած գումարի տրոհված ստացում.** Որոշ դեպքերում փող լվացողները նախընտրում են նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափը գերազանցող շահած գումարն ամբողջությամբ և միանգամից ստանալու փոխարեն վերջինս ստանալ այդ սահմանաչափը չգերազանցող առանձին չեկերի կամ խաղանիշերի տեսքով:

Բ.2) Գործարքների մասնատմամբ կամ տրոհմամբ փողերի լվացման կասկածելիության չափանիշներ

9. Գործարքների մասնատմամբ կամ տրոհմամբ փողերի լվացման սխեմաների հնարավոր առկայության մասին կարող են վկայել հետևյալ չափանիշները.

- Հաճախորդը պարբերաբար գնում է խաղային արժեկիրքներ և (կամ) կատարում է խաղադրույքներ նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափին շատ մոտ, բայց դրան չգերազանցող գումարներով.
- Հաճախորդը խաղային արժեկիրքներ գնելու համար օգտագործում է տարբեր բանկերի կողմից դուրս գրված և նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափին շատ մոտ, բայց դրան չգերազանցող անվանական արժեքով չեկեր.
- Հաճախորդը խաղային արժեկիրքներ գնելու համար օգտագործում է ոչ թե անձամբ իր, այլ ուրիշների (հարազատների կամ այլ անձանց) անունով դուրս գրված չեկեր.
- Հաճախորդի բոլոր գործարքները կատարվում են երրորդ անձի ներկայությամբ, ով գործարքների կատարմանը չի մասնակցում.
- Հաճախորդի անհատական հաշիվն օգտագործվում է երրորդ անձի կողմից.
- Հաճախորդը խաղանիշեր գնելու համար գումար է վերցնում երրորդ անձից.

- Հաճախորդը խաղանիշերի դրամով փոխարինելուց ստացված գումարը հանձնում է երրորդ անձի.
- Մեկ հաճախորդի անհատական հաշվից փոխանցումներ են կատարվում մի շարք հաճախորդների անհատական հաշիվներին.
- Մի շարք հաճախորդների անհատական հաշիվներից փոխանցումներ են կատարվում մեկ հաճախորդի անհատական հաշվին.
- Հաճախորդը սպասում է խաղատան անձնակազմի հերթափոխի փոխվելուն՝ նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափին շատ մոտ, բայց դրան չգերազանցող գումարով խաղանիշեր ձեռք բերելու համար.
- Հաճախորդը փոխում է խաղասեղանը, խաղասրահը կամ խաղատունը ամեն անգամ, երբ իր կողմից կատարված գործարքների գումարն ընդհուպ մոտենում է նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափին.
- Հաճախորդը պահանջում է, որ շահած գումարն իրեն տրամադրվի նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափը առանձին չեկերի կամ վճարման հանձնարարականների տեսքով:

9.1) Անհատական հաշիվների և պահատուփերի օգտագործմամբ փողերի լվացման մեթոդներ

10. Բազմաթիվ խաղատներ իրենց հաճախորդներին առաջարկում են անհատական դեբետային կամ կրեդիտային հաշիվներ, որոնց բացման և վարման համար կիրառվող ընթացակարգերը հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության տեսանկյունից էապես զիջում են ֆինանսական հաստատությունների կողմից կիրառվողներին: Ֆինանսական հաստատությունում և խաղատանը բացված անհատական հաշիվների, ինչպես նաև որևէ խաղատան կամ խաղատների ցանցի ներսում հաճախորդների անհատական հաշիվների միջև փոխանցումները փողերի լվացման առումով կարող են միանգամայն ռիսկային լինել:

11. Մի շարք խաղատներ հատկապես իրենց կարևոր կամ «մեծ» խաղացողներին առաջարկում են նաև անհատական պահատուփի տրամադրման ծառայություններ, որի օգտագործման ընթացակարգերը նույնպես հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության տեսանկյունից նվազագույնի են հասցված: Խաղատանը բացված անհատական հաշիվների և պահատուփերի օգտագործմամբ կիրառվում են փողերի լվացման հետևյալ մեթոդները.

1) **Տարբեր վճարամիջոցներով անհատական հաշվի համալրում.** Որոշ խաղատներ հաճախորդներին հնարավորություն են ընձեռնում իրենց անհատական հաշիվը համալրել ոչ միայն կանխիկով, այլ տարատեսակ չեկերով (ինչպիսիք են, օրինակ, ճանապարհորդական, ըստ ներկայացնողի և այլ չեկերը) կամ այլ բարձր իրացվելի արժեթղթերով (ինչպիսիք են, օրինակ, մուրհակը, պարտատոմսը և այլն)՝ հետագայում հաշվի մնացորդի ազատ տնօրինման հնարավորությամբ:

2) **Էլեկտրոնային փոխանցմամբ անհատական հաշվի համալրում.** Այս դեպքում հաճախորդի անհատական հաշիվը համալրվում է տեղական կամ արտասահմանյան որևէ ֆինանսական հաստատությունից կատարված էլեկտրոնային փոխանցումով, ինչից հետո հաճախորդը կարող է ազատ տնօրինել իր հաշվի մնացորդը, այդ թվում՝ գրեթե կամ ընդհանրապես չխաղալով և հաշվի համալրումից որոշ ժամանակ հետո դրա մնացորդը կանխիկացնելով:

3) **Անդրսահմանային անհատական հաշիվների օգտագործում.**

Խաղատնային ցանցերն առաջարկում են այնպիսի անհատական հաշիվների բացում և սպասարկում, որոնց դեպքում, օրինակ, հաճախորդը «Աե երկրում գտնվող խաղատանն իր անհատական հաշիվը համալրելով կարող է «Բե երկրում գտնվող՝ ցանցի անդամ խաղատանն օգտագործել խաղային արժեկիրքներ ձեռք բերելու, ինչպես նաև կանխիկացնելու համար: Ընդ որում, այս դեպքում հաճախորդն իր հաշվին առկա միջոցները տնօրինելիս դրանք ոչ ֆիզիկապես, ոչ էլեկտրոնային եղանակով՝ փոխանցման միջոցով երկրից երկիր չի տեղափոխում, ինչը նշանակում է, որ կանխիկ կամ փոխանցման հետ կապված հաշվետվականության պահանջներ չեն առաջանում:

4) **Անհատական պահատուփի օգտագործում.** Խաղատների կողմից իրենց կարևոր կամ «մեծ» խաղացողներին առաջարկվող անհատական պահատուփի տրամադրման ծառայությունները փողերի լվացման տեսանկյունից ռիսկային են՝ հաշվի առնելով դրանց օգտագործման հետ կապված թափանցիկության փաստացի բացակայությունը, ինչպես նաև երրորդ անձանց՝ գաղտնաբառի կամ գաղտնաբանալու միջոցով դրանցից օգտվելու հնարավորությունը:

Գ.2) Անհատական հաշիվների և պահատուփերի օգտագործմամբ փողերի լվացման կասկածելիության չափանիշներ

12. Անհատական հաշիվների և պահատուփերի օգտագործմամբ փողերի լվացման սխեմաների հնարավոր առկայության մասին կարող են վկայել հետևյալ չափանիշները.

- Հաճախորդի անհատական հաշիվը հաճախորդի գործարար կերպարին չհամապատասխանող կերպով համալրվում է կանխիկով, չեկերով և էլեկտրոնային փոխանցումներով.
- Հաճախորդի անհատական հաշվին միջոցները մուտքագրվելուց հետո շատ չանցած ելքագրվում են.
- Հաճախորդի անհատական հաշվով միջոցների զգալի շրջանառության պարագայում խաղային գործունեությունը գրեթե կամ ընդհանրապես բացակայում է.
- Հաճախորդի անհատական հաշվին միջոցներ են մուտքագրվում բարձր ռիսկային երկրներում գտնվող բանկային կամ այլ անհատական հաշիվներից, անհայտ աղբյուրներից.
- Հաճախորդի անհատական հաշվից փոխանցումներ են կատարվում բարձր ռիսկային երկրներում գտնվող բանկային կամ այլ անհատական հաշիվների, անհայտ շահառուների.
- Գործարքների կատարվում են միջնորդի (լիազոր ներկայացուցչի) միջոցով.
- Հաճախորդի անհատական հաշվին կատարվում են փոխանցումներ իրավաբանական անձանց կողմից.
- Հաճախորդի անհատական հաշվից կատարվում են (երկրից դուրս) փոխանցումներ և նույն կամ համանման գումարով հետ ստացումներ.
- Երրորդ անձինք պարբերաբար օգտվում են հաճախորդի անհատական պահատուփից:

Դ.1) Կեղծված փաստաթղթերի և վճարամիջոցների օգտագործմամբ փողերի լվացման մեթոդներ

13. Փող լվացողները, ինչպես հանցավոր գործունեությամբ զբաղվող այլ անձինք, խնդիր ունեն չբացահայտելու իրենց ինքնությունը՝ հետագայում հանցագործության բացահայտումը հնարավորինս դժվարացնելու նպատակով: Ավելին, որոշ դեպքերում փողերի լվացման հանցանքն անմիջապես հաջորդում է կեղծված վճարամիջոցների (օրինակ՝ թղթադրամների, չեկերի, դեբետային կամ կրեդիտային քարտերի) միջոցով գումարների հափշտակության հանցանքին: Կեղծ փաստաթղթերի և վճարամիջոցների օգտագործմամբ կիրառվում են փողերի լվացման հետևյալ մեթոդները.

1) **Կեղծ նույնականացման տվյալների օգտագործում.** Այս դեպքում խաղատան կողմից հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության, մասնավորապես՝ հաճախորդի նույնականացման և ինքնության ստուգման նպատակով կիրառվող ընթացակարգերի շրջանակներում փող լվացողները ներկայացնում են անձը հաստատող կեղծված փաստաթղթեր և (կամ) տրամադրում են սխալ անձնական տվյալներ (օրինակ՝ հասցե, հեռախոսահամար, զբաղմունքի տեսակ և այլն):

2) **Կեղծված վճարամիջոցների օգտագործում.** Խաղային արժեկիրներ ձեռք բերելու և (կամ) իրենց անհատական հաշիվը համալրելու համար փող լվացողները կարող են օգտագործել կեղծ չեկեր, ինչպես նաև գողացված անհատական տվյալների (օրինակ՝ բանկային հաշվեհամարների և գաղտնաբառերի) միջոցով կեղծված անկանխիկ վճարամիջոցներ, մասնավորապես՝ դեբետային, կրեդիտային կամ նվեր քարտեր:

Դ.2) Կեղծ փաստաթղթերի և վճարամիջոցների օգտագործմամբ փողերի լվացման կասկածելիության չափանիշներ

14. Կեղծ փաստաթղթերի և վճարամիջոցների օգտագործմամբ փողերի լվացման սխեմաների հնարավոր առկայության մասին կարող են վկայել հետևյալ չափանիշները.

- Հաճախորդը ներկայանում է մտացածին անվամբ կամ տարբեր անուններով.
- Հաճախորդը նույնականացման համար ներկայացնում է փոփոխված կամ բացակայող վավերապայմաններով անձը հաստատող փաստաթուղթ.
- Հաճախորդը ներկայացնում է հակասական և իրարամերժ անձնական տվյալներ.
- Հաճախորդը հրաժարվում է ներկայացնել անձը հաստատող որևէ փաստաթուղթ և (կամ) անձնական տվյալներ.
- Հաճախորդը խաղային արժեկիրներ ձեռք բերելու կամ իր անհատական հաշիվը համալրելու նպատակով օգտագործում է կեղծ թղթադրամներ կամ չեկեր.
- Հաճախորդը խաղային արժեկիրներ ձեռք բերելու կամ իր անհատական հաշիվը համալրելու նպատակով օգտագործում է կեղծված անկանխիկ վճարամիջոցներ (դեբետային, կրեդիտային կամ նվեր քարտեր):

Ե.1) Պայմանավորված խաղի միջոցով փողերի լվացման մեթոդներ

15. Պայմանավորված խաղի միջոցով փող լվացողներն ապահովում են խաղի՝ իրենց համար ցանկալի արդյունք, ինչը թույլ է տալիս հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտները հետագայում ներկայացնել որպես խաղից

ստացված «մաքուրե միջոցներ: Պայմանավորված խաղի միջոցով կիրառվում են փողերի լվացման հետևյալ մեթոդները.

1) **Մեկ այլ հաճախորդի հետ պայմանավորված խաղ.** Այս դեպքում փող լվացողների կազմակերպված խումբը ներգրավվում է շահելու համեմատաբար ցածր հավանականությամբ և ցածր ռիսկով խաղերում, ինչպիսին է, օրինակ, ռուլետկան: Մասնավորապես, երկու կամ ավելի զույգ հաճախորդներ նույն սեղանի շուրջ կատարում են հավասար գումարով, բայց միմյանց հակադիր խաղադրույքներ, օրինակ՝ «Ա-ն կատարում է 100.000 ՀՀ դրամի խաղադրույք սևի, իսկ «Բ-ն՝ կարմիրի վրա: Բնական է, որ «Ա-ի պարտվելու դեպքում «Բ-ն շահում է և հակառակը: Այս մեթոդը կոչվում է նաև «միտումնավոր վնասներից մեթոդ, երբ մի հաճախորդի կրած վնասն իրականում փոխհատուցվում է նրա խաղընկերոջ ունեցած շահումով:

2) **Խաղատան աշխատակցի հետ պայմանավորված խաղ.** Խաղատան համապատասխան աշխատակցի կամ նրանց կազմակերպված խմբի հետ համաձայնության գալով՝ փող լվացողները կարող են առանց նկատվելու հասնել իրենց նպատակին, այն է՝ օրինական տեսք տալ հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտներին: Այս սխեմայում ներգրավված խաղատան աշխատակիցները փողերի լվացման սխեմայի իրացմանը նպաստում են նույնականացման և (կամ) հաշվետվականության սահմանաչափը գերազանցող գումարով կամ կասկածելի գործարքների մասին համապատասխան մարմիններին չհայտնելու, հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության վերաբերյալ փաստաթղթերը կամ կատարված գործարքների մասին գրառումները ոչնչացնելու, խաղալու արդյունքում հաճախորդի շահումների վերաբերյալ տվյալները կեղծելու, խաղի ընթացքը հաճախորդի համար նպաստավոր ձևով տանելու, մեկ այլ հաճախորդի հետ պայմանավորված խաղը «չնկատելուց միջոցով:

Ե.2) Պայմանավորված խաղի միջոցով փողերի լվացման կասկածելիության չափանիշներ

16. Պայմանավորված խաղի միջոցով փողերի լվացման սխեմաների հնարավոր առկայության մասին կարող են վկայել հետևյալ չափանիշները.

- Երկու կամ ավելի զույգ հաճախորդներ շահելու հավասար հավանականությամբ հակադիր (միմյանց փոխլրացնող) խաղադրույքներ են կատարում (օրինակ՝ ռուլետկայի, բակկարատի կամ մինի-բակկարատի, ոսկրախաղի դեպքում).
- Երկու կամ ավելի զույգ հաճախորդներ տվյալ խաղը հաճախ խաղում են նույն սեղանի մոտ.
- Երկու կամ ավելի զույգ հաճախորդների խաղի արդյունքները հաճախ հակադիր կրկնում են միմյանց (մեկի շահելը «համընկնում էե մյուսի պարտվելու հետ).
- Հաճախորդը փորձում է ընկերանալ խաղատան աշխատակիցների հետ.
- Հաճախորդը նախընտրում է խաղալ որևէ կոնկրետ աշխատակցի կողմից սպասարկվող սեղանի մոտ.
- Խաղատան աշխատակիցը խաղատնից դուրս շփումներ կամ կապեր ունի խաղացողների հետ:

2) Այլ մեթոդներ և չափանիշներ

17. Խաղատների միջոցով փողերի լվացման այս կամ այն մեթոդի համար բնութագրական կասկածելիության չափանիշներից զատ, գոյություն ունեն նաև կասկածելիության ընդհանուր չափանիշներ, որոնք կարող են վկայել փողերի լվացման այլ՝ վերը չնկարագրված սխեմաների հնարավոր առկայության կամ մի քանի սխեմայի համատեղ կիրառության մասին: Այսպիսի չափանիշների թվին են պատկանում հետևյալները.

- Գործարքները չեն համապատասխանում հաճախորդի գործարար կերպարին.
- Հաճախորդը կարճ ժամանակահատվածում կատարում է մեծ ծավալով գործարքներ.
- Հաճախորդի կողմից կատարվող գործարքների ծավալը շեշտակիորեն աճում է.
- Հաճախորդը պատկանում է բարձր ռիսկային որևէ խմբի (օրինակ՝ քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձ է).
- Հաճախորդի վերաբերյալ առկա է բացասական բնույթի տեղեկատվություն (օրինակ՝ նախկինում դատվածություն):

Գլուխ 4. Եզրակացություններ

18. Ներկայացված սխեմաներով և քայլերի հաջորդականությամբ կատարվող գործարքներն իրենց մեջ պարունակում են հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների ծագման աղբյուրները, դրանց շարժը կամ իրական պատկանելությունը (վերջնական շահառուներին) թաքցնելու նպատակ:

19. Փողերի լվացման հնարավոր սխեմաների առկայության վերաբերյալ եզրահանգման գալու նպատակով շահումով խաղ և վիճակախաղ կազմակերպող անձինք և խաղատները, բանկերը, ինչպես նաև այլ շահագրգիռ անձինք պետք է ուշադրություն դարձնեն այդ սխեմաների հայտնաբերման տեսանկյունից էական համարվող՝ սույն տիպաբանությամբ նկարագրված, ինչպես նաև սեփական փորձից բխող չափանիշներին ու հանգամանքներին և ձեռնարկեն Օրենքով սահմանված միջոցառումներ:

Գլուխ 1. Կիրառելիության շրջանակը

1. Սույն տիպաբանությամբ ներկայացվող մեթոդների և գործիքների սխեման կարող է վերաբերել Օրենքով սահմանված հաշվետվություն տրամադրող հետևյալ անձանց.
 - 1) Բանկեր, դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող անձինք.
 - 2) Նոտարներ.
 - 3) Անհատ ձեռնարկատեր հաշվապահներ և հաշվապահական գործունեություն իրականացնող իրավաբանական անձինք.
 - 4) Աուդիտորական կազմակերպություններ.
 - 5) Փաստաբաններ, իրավաբանական ծառայություններ մատուցող անհատ ձեռնարկատերեր և իրավաբանական անձինք.
 - 6) Իրավաբանական անձանց գրանցող պետական մարմին (պետական ռեգիստր):

Գլուխ 2. Ընդհանուր դրույթներ

2. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 51-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն իրավաբանական անձինք կարող են լինել իրենց գործունեությամբ շահույթ ստանալու նպատակ հետապնդող (առևտրային) և շահույթ ստանալու նպատակ չհետապնդող և ստացված շահույթը մասնակիցների միջև չբաշխող (ոչ առևտրային): Ոչ առևտրային կազմակերպություն (այսուհետ՝ ՈԱԿ) համարվող իրավաբանական անձինք կարող են ստեղծվել հասարակական միավորումների, հիմնադրամների կամ օրենքով նախատեսված այլ ձևով: ՈԱԿ-ն կարող է լինել ինչպես ՀՀ-ում, այնպես էլ այլ պետությունում գրանցված և ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ՀՀ տարածքում գործունեություն իրականացնող կազմակերպություն:
3. ՈԱԿ-ները կարող են չարաշահվել ահաբեկչության ֆինանսավորման² նպատակով: ՖԱԹՖ-ի 8-րդ հանձնարարականի համաձայն՝ ՈԱԿ-ները համարվում են ահաբեկչության ֆինանսավորման տեսանկյունից առավել խոցելի, և երկրներից պահանջվում է ձեռնարկել միջոցառումներ, որոնք ուղղված են ՈԱԿ-ներին նմանատիպ չարաշահումներից պաշտպանելուն, ահաբեկիչների կամ ահաբեկչական կազմակերպությունների կողմից օգտագործվող կամ դրանց

² Սույն տիպաբանության իմաստով, ահաբեկչության ֆինանսավորում է համարվում ՀՀ Քրեական օրենսգրքի 310-րդ հոդվածով սահմանված ահաբեկչական գործունեության ֆինանսավորումը գույքի ուղղակի կամ անուղղակի տրամադրումը կամ հավաքագրումը՝ գիտակցելով, որ այն ամբողջությամբ կամ մասամբ օգտագործվելու է կամ կարող է օգտագործվել անհատ ահաբեկչի կամ ահաբեկչական կազմակերպության կողմից կամ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 308-րդ, 309-րդ, 311-րդ, 315-րդ, 316-րդ կամ 317-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքներ կատարելու համար կամ ֆինանսական ծառայության մատուցումը՝ գիտակցելով, որ այդ ծառայությունը կամ դրա արդյունքն օգտագործվելու է անհատ ահաբեկչի կամ ահաբեկչական կազմակերպության կողմից կամ ուղղված է կամ կարող է ուղղվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 308-րդ, 309-րդ, 311-րդ, 315-րդ, 316-րդ կամ 317-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքներ կատարելուն:

ակտիվորեն աջակցող ՈԱԿ-ների հայտնաբերմանը և արդյունավետ հակազդեցության միջոցների կիրառմանը:

4. ՈԱԿ-ների որոշակի բնութագրիչներ այդ կազմակերպություններն ահաբեկչության ֆինանսավորման ռիսկի տեսանկյունից դարձնում են առանձնահատուկ խոցելի: Մասնավորապես, այդ կազմակերպությունները.
 - 1) Հասարակության շրջանում վայելում են որոշակի վստահություն.
 - 2) Իրականացնում են պաշտոնապես հայտարարված հանրագույն նպատակներ հետապնդող գործունեություն.
 - 3) Գործում են վերահսկողության ու կարգավորման համեմատաբար մեղմ ռեժիմների ներքո.
 - 4) Բնութագրվում են միջոցների հավաքագրման աղբյուրների և շահառուների բազմաքանակությամբ.
 - 5) Ծավալում են աշխարհագրական ու սոցիալական լայն ընդգրկմամբ գործունեություն.
 - 6) Ներգրավված են հաճախ կանխիկ դրամով իրականացվող գործառնություններում:
5. Սույն տիպաբանությամբ նկարագրված սխեման ունի հետևյալ սուբյեկտային կազմը.
 - 1) Նվիրատու՝ ի դեմ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի, որը ՈԱԿ-ին կատարում է ֆինանսական միջոցների միանգամյա կամ պարբերական փոխանցումներ, կամ որի սեփականությանը կամ տիրապետմանն է հանձնում այլ գույք³.
 - 2) ՈԱԿ-ը՝ ի դեմ դրա ղեկավարների, պաշտոնատար անձանց և/ կամ համապատասխան որոշումներ ընդունելու իրավասություն ունեցող առանցքային աշխատակիցների, ովքեր ունեն կազմակերպության ֆինանսական միջոցները և այլ գույքը տնօրինելու իրավասություն.
 - 3) Շահառու՝ ի դեմ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի, որը ՈԱԿ-ից ստանում է ֆինանսական միջոցների միանգամյա կամ պարբերական փոխանցումներ կամ սեփականության կամ տիրապետման նպատակով հանձնվող այլ գույք:
6. Հարկ է նշել, որ նվիրատուի, ՈԱԿ-ի կամ շահառուի դերում կարող է հանդես գալ որևէ անհատ ահաբեկիչ, ահաբեկչական կազմակերպություն կամ նրանց հետ փոխկապակցված անձ (հետայսու՝ ահաբեկչության հետ կապված անձ):

Գլուխ 3. Ահաբեկչության ֆինանսավորման սխեմայի նկարագիրը

³ Սույն տիպաբանության իմաստով «գույք», այդ թվում՝ «ֆինանսական միջոցներ» կամ ուղղակի «միջոցներ» հասկացությունները ներառում են ՀՀ քրեական օրենսգրքով սահմանված՝ ցանկացած տեսակի նյութական բարիքները, քաղաքացիական իրավունքի շարժական կամ անշարժ օբյեկտները, ներառյալ ֆինանսական (դրամական) միջոցները, վճարային գործիքները, արժեթղթերը, կրիպտոակտիվները և գույքային իրավունքները, գույքային իրավունքները կամ շահերը հավաստող փաստաթղթերը կամ այլ միջոցները, գույքից ստացված կամ դրա նկատմամբ հաշվեգրվող տոկոսները, շահութաբաժինները կամ այլ եկամուտները, ինչպես նաև հարակից և արտոնագրային իրավունքները

7. Սույն տիպաբանությամբ ներկայացված ահաբեկչության ֆինանսավորման սխեման գործարկվում է հնարավոր քայլերի հետևյալ հաջորդականությամբ.
 - 1) **Քայլ 1. Միջոցների հավաքագրում**
Այս քայլով ՈԱԿ-ը միջոցներ է հավաքագրում ինչպես բարեխիղճ երրորդ անձ⁴ հանդիսացող ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ նվիրատուներից, այդ թվում՝ այլ ՈԱԿ-ներից, այնպես էլ իրենց ինքնությունը կամ իրական գործունեությունը թաքցնող՝ ահաբեկչության հետ կապված անձանցից:
 - 2) **Քայլ 2. Միջոցների միախառնում ու օրինականացում**
Այս քայլով ՈԱԿ-ները հավաքագրված միջոցները միախառնում է արտաքուստ կամ իրականում օրինական ծագմամբ այլ միջոցների հետ, ինչը կարող է կատարվել ֆինանսական միջոցների փոխանցման կամ գույքի հանձնման մեկ կամ մի քանի գործողությունների միջոցով:
 - 3) **Քայլ 3. Միջոցների տեղաբաշխում**
Այս քայլով ՈԱԿ-ը տեղաբաշխում է արդեն միախառնված և օրինականացված միջոցները, դրանց մի մասն ուղղելով օրինական նպատակների իրագործմանը⁵, իսկ մյուս մասն ուղղակիորեն կամ միջնորդավորված եղանակով հանձնելով շահառուի դերում հանդես եկող՝ ահաբեկչության հետ կապված անձանց:
8. Ստորև ներկայացված՝ ՈԱԿ-ների մասնակցությամբ ահաբեկչության ֆինանսավորման սխեմայի տիպային օրինակում ենթադրվում է, որ ՈԱԿ-ների ղեկավարները, պաշտոնատար անձինք և/ կամ համապատասխան որոշումներ ընդունելու իրավասություն ունեցող առանցքային աշխատակիցներն անմիջականորեն ներգրավված են սխեմայի իրականացման մեջ և իրենց գործողություններով, այդ թվում՝ հրահանգներով, ցուցումներով ու կարգադրություններով ղեկավարում և ուղղորդում են սխեմայի իրականացման գործընթացը:
9. Ահաբեկչության ֆինանսավորման սխեմայի շրջանակներում տարբեր աղբյուրներից միջոցների հավաքագրումը, հավաքագրված միջոցների միախառնումն ու օրինականացումը և ահաբեկչության հետ կապված անձանց հանձնումը կարող է կատարվել մեկ կամ մի քանի ՈԱԿ-ների, այդ թվում՝ տվյալ երկրի տարածքում կամ դրանից դուրս գտնվող մասնաճյուղերի կամ

⁴ Սույն տիպաբանության իմաստով բարեխիղճ երրորդ անձ է համարվում ՀՀ քրեական օրենսգրքով սահմանված այն անձը, որը ձեռք է բերել հանցավոր ծագում ունեցող գույքը կամ ծանրաբեռնել է այն իր իրավունքներով, բայց չգիտեր և չէր կարող իմանալ, որ այդ գույքը հանցագործության արդյունքով ուղղակի կամ անուղղակի առաջացած կամ ստացված գույք է, այդ գույքի օգտագործումից ստացված եկամուտ կամ այլ տեսակի օգուտ, հանցագործության համար օգտագործված կամ օգտագործման համար նախատեսված գործիք կամ միջոց կամ հանցագործության առարկա: Բարեխիղճ երրորդ անձ է համարվում նաև այն անձը, որի գույքն իր կամքից անկախ հանգամանքներով դուրս է եկել իր տիրապետությունից, կամ որը գույքը հանձնել է այլ անձի, եթե նա չգիտեր ու չէր կարող իմանալ, որ այդ գույքն օգտագործվելու է կամ նախատեսվում է օգտագործել հանցանք կատարելու նպատակներով::

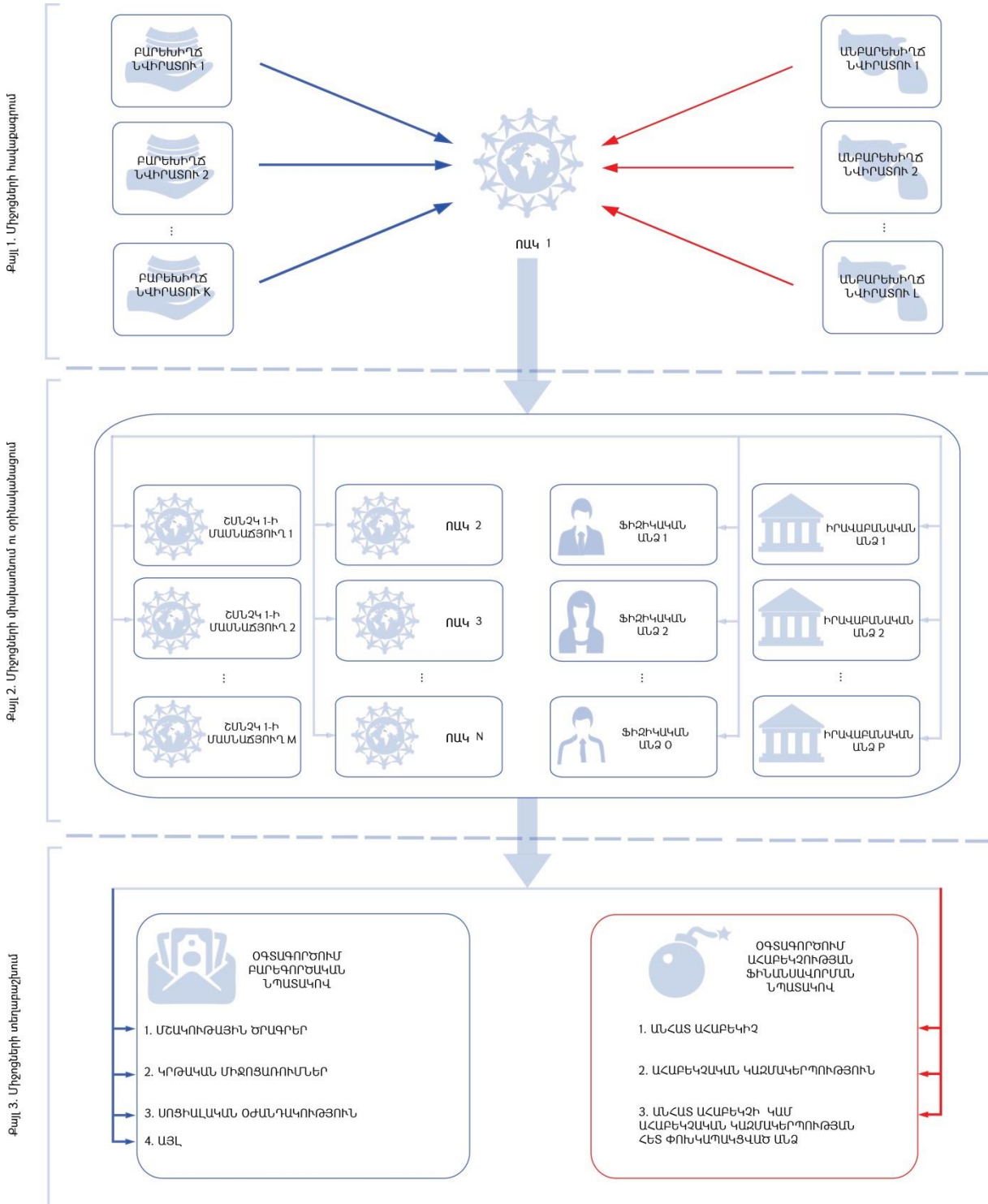
⁵ Օրինակ՝ մշակութային ծրագրերի, կրթական միջոցառումների, սոցիալական օժանդակության նախաձեռնությունների իրականացմանը, ինչը նպաստում է ՈԱԿ-ի գործունեության օրինականության վերաբերյալ պատրանքի ստեղծմանն ու ամրապնդմանը:

ներկայացուցչությունների միջոցով: Ընդ որում, նշված մասնաճյուղերի կամ ներկայացուցչությունների մի մասը հաճախ գտնվում է թույլ վերահսկողությամբ երկրներում կամ չվերահսկվող տարածքներում:

10. Ահաբեկչության ֆինանսավորման սխեմայի իրականացման նպատակով կարող է օգտագործվել ՈԱԿ-ը, որը.
 - 1) Իրականում ստեղծվել է հանրօգուտ նպատակներով, սակայն իր կանոնադրական նպատակներին համապատասխան գործունեության իրականացմանը զուգահեռ օգտագործվում է ահաբեկչության ֆինանսավորման համար, կամ
 - 2) Գործում է որպես առերևույթ օրինական կազմակերպություն, սակայն իրականում նպատակ է հետապնդում հավաքագրված միջոցները ծառայեցնել ահաբեկչության ֆինանսավորմանը՝ դրանց վերառուղորդումը քողարկելու կամ թաքցնելու միջոցով:
11. Ահաբեկչության ֆինանսավորմանն ուղղվող միջոցների ծագման աղբյուր կարող են հանդիսանալ ինչպես օրինական ճանապարհով ստացված եկամուտները, այնպես էլ հանցավոր գործունեության արդյունքում ստացված միջոցները:
12. Միջոցների **հավաքագրման փուլում** ՈԱԿ-ը կարող է նվիրատվությունների (այսինքն՝ առանց որոշակի նշանակության օգտագործելու պայմանի), նվիրաբերությունների (այսինքն՝ որոշակի նշանակությամբ օգտագործելու պայմանով) կամ անհատույց հատկացման այլ եղանակներով հավաքագրել միջոցներ.
 - 1) Բարեխիղճ նվիրատուներից, ովքեր կամենում կամ ակնկալում են, որ ՈԱԿ-ին հատկացվող միջոցները կօգտագործվեն բարեգործական, հանրօգուտ և այլ օրինական նպատակներով, կամ
 - 2) Անբարեխիղճ նվիրատուներից, ովքեր գիտեն կամ ենթադրում են, որ ՈԱԿ-ին հատկացվող միջոցները պետք է օգտագործվեն կամ կարող են օգտագործվել հանցավոր, այդ թվում՝ ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակներով:
13. Հավաքագրված միջոցների **միախառնման ու օրինականացման փուլում** ՈԱԿ-ը կազմակերպում է իր կամ իր հետ փոխկապակցված անձանց բանկային հաշիվներով (ֆինանսական միջոցների դեպքում) կամ անվամբ (այլ գույքի դեպքում) միջոցների շրջանառությունն այնպես, որ թաքցվի մի կողմից՝ օրինական նպատակներով հավաքագրված միջոցները հանցավոր նպատակների իրագործմանը վերառուղորդելու, մյուս կողմից՝ հանցավոր գործունեության արդյունքում ստացված միջոցները որպես օրինական ներկայացնելու հանգամանքը:
14. Միախառնված և օրինականացված միջոցների **տեղաբաշխման փուլում** ՈԱԿ-ը կազմակերպում է այդ միջոցների հանձնումն ահաբեկչության հետ կապված անձանց, ինչը կարող է կատարվել վերջիններիս կամ նրանց լիազորված անձանց.
 - 1) Ֆինանսական միջոցների հանձնման դեպքում՝ բանկային հաշիվներին կամ անհաշիվ (դրամական փոխանցումների համակարգերի միջոցով) փոխանցում կատարելու կամ կանխիկ տրամադրելու միջոցով, կամ

2) Այլ գույքի հանձնման դեպքում՝ համապատասխան գույքը սեփականությանը կամ տիրապետմանը կամ օգտագործման համար առձեռն հանձնելու միջոցով:

15. Ահաբեկչության ֆինանսավորմանն ուղղված վերոշարադրյալ գործառնությունների սխեմատիկ պատկերը հետևյալն է.

Գլուխ 4. Եզրակացություններ

16. Ներկայացված սխեմայով և քայլերի հաջորդականությամբ կատարվող գործառնություններն իրենց մեջ պարունակում են միջոցների աղբյուրները, շարժը և շահառուներին թաքցնելու նպատակ:
17. Ահաբեկչության ֆինանսավորման հնարավոր սխեմաների առկայության վերաբերյալ եզրահանգման գալու նպատակով, սույն տիպաբանության Գլուխ 1-ում նշված անձինք պետք է ուշադրություն դարձնեն այդ սխեմաների հայտնաբերման տեսանկյունից էական համարվող այնպիսի բնութագրական հատկանիշների և հանգամանքների, ինչպիսիք են.
 - 1) ՈԱԿ-ների նվիրատուների, ղեկավարների, պաշտոնատար անձանց և/ կամ համապատասխան որոշումներ ընդունելու իրավասություն ունեցող առանցքային աշխատակիցների, ինչպես նաև շահառուների՝ ահաբեկչության հետ կապված անձ (այդ թվում՝ ահաբեկչության հետ կապված անձանց ցանկերում ներառված) լինելու վերաբերյալ տեղեկատվության առկայությունը.
 - 2) ՈԱԿ-ների նվիրատուների, ղեկավարների, պաշտոնատար անձանց և/ կամ համապատասխան որոշումներ ընդունելու իրավասություն ունեցող առանցքային աշխատակիցների, ինչպես նաև շահառուների՝ օտարերկրյա ռեզիդենտության հանգամանքը, հատկապես երբ նրանք բնակվում (գտնվում) կամ գործունեություն են ծավալում այնպիսի երկրներում/ տարածքներում, որտեղ ոչ արդյունավետ է գործում փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի համակարգը⁶, կամ որտեղ քաղաքական կայունության, անվտանգության և (կամ) հանցավորության կանխարգելման իրավիճակը բարվոք չէ.
 - 3) Տարբեր ՈԱԿ-ների՝ միևնույն կամ համանման տեղորոշիչ տվյալներ (գրանցման/ գործունեության հասցե, հեռախոսահամար, էլեկտրոնային փոստ և այլն) ունենալու հանգամանքը.
 - 4) Որևէ ֆիզիկական անձի՝ տարբեր ՈԱԿ-ների ղեկավար, պաշտոնատար անձ և/ կամ համապատասխան որոշումներ ընդունելու իրավասություն ունեցող առանցքային աշխատակից լինելու հանգամանքը.
 - 5) ՈԱԿ-ների մասնակցությամբ գործարքների իրականացումը, որոնք որևէ ակնհայտ տնտեսական կամ այլ իրավաչափ նպատակ չեն հետապնդում, կամ գործարքները (կոնտրագենտ(ներ)ը) չեն համապատասխանում կազմակերպության գործարար բնութագրին.
 - 6) ՈԱԿ-ների հաշիվներով կասկածելի կամ անսովոր մեծ գումարների շրջանառությունը, բարդ կամ արտասովոր պայմաններով գործարքների իրականացումը.
 - 7) ՈԱԿ-ների հաշիվների անհամաչափ օգտագործումը, մասնավորապես՝ փոքր շրջանառությունը կամ դրա իսպառ բացակայությունը, որին հաջորդում է հաշվի աննախադեպ ակտիվ օգտագործումը, կամ հակառակը.

⁶ Տես ՖԱԹՖ-ի հայտարարությունները (www.fatf-gafi.org)

- 8) ՈԱԿ-ների հաշիվներով հաճախորդների նույնականացման կամ գործարքների պարտադիր տեղեկացման համար սահմանված շեմին մոտ գումարներով միջոցների (այդ թվում՝ կանխիկի) մուտքագրումը և ելքագրումը.
- 9) ՈԱԿ-ների հաշիվներին տարբեր երկրներից և բազմաթիվ ֆիզիկական ու իրավաբանական անձանցից (այդ թվում՝ այլ ՇՄՆԶԿ-երից) տարաբնույթ նպատակներով միջոցների ստացումը.
- 10) Ոչ ռեզիդենտ հիմնադիրներ ունեցող ՈԱԿ-ների կողմից միջոցների տրամադրումը ոչ ռեզիդենտ շահառուներին,
- 11) ՈԱԿ-ների կողմից մեծ թվով բանկային հաշիվների (այդ թվում՝ օտարերկրյա ֆինանսական հաստատություններում) օգտագործումը:

5. ԽԱՐԴԱԽՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՁԵՎԱՎՈՐՎԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 1. Կիրառելիության շրջանակ

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացվող մեթոդների և գործիքների կիրառությամբ փողերի լվացման սխեմաները կարող են վերաբերել Օրենքով սահմանված հաշվետվություն տրամադրող անձանց, առավելապես.

ա. բանկերին,

բ. դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող անձանց,

գ. ինտերնետ շահումով խաղերի, վիճակախաղերի կազմակերպիչներին:

Սույն տիպաբանության նպատակներից է նաև իրազեկելը հանրությանը, իրավապահ մարմիններին խարդախության և դրա առնչությամբ կատարվող փողերի լվացման տարատեսակ սխեմաների վերաբերյալ:

Գլուխ 2. Ներածություն

Սույն տիպաբանությունը մշակվել է հաշվի առնելով, որ վերջին տարիների ընթացքում համեմատաբար աճել են տարատեսակ խարդախությունների, այդ թվում՝ դրանց արդյունքում ձևավորված հանցավոր միջոցների օրինականացման առնչությամբ ստացված ազդակները:

Սույն տիպաբանությունը կրում է ուղեցուցային (խորհրդատվական) բնույթ և կազմվել է միջազգային միտումների վերաբերյալ հանրամատչելի աղբյուրներում առկա հրապարակումների, ինչպես նաև ՀՀ-ում նկատվող միտումների և դրանց վերլուծության հիման վրա: Սույն տիպաբանությունը, որոշ առումով, կառուցված է նաև նախկինում հրապարակված «Ձանգվածային մարքեթինգի մոդելով խարդախության սխեմաների էության, տեսակների և բնութագրիչների վերաբերյալ» և «Արտաքուստ գրավիչ պայմաններով բիզնես առաջարկների միջոցով խարդախության սխեմաների վերաբերյալ» վերլուծությունների հիման վրա և զարգացնում է դրանցում ներկայացված արդյունքները:

Սույն տիպաբանությամբ «խարդախություն» հասկացությունն օգտագործվում է ավելի ընդհանրական իմաստով, իսկ նկարագրված իրավիճակները (օրինակները) կարող են պարունակել ՀՀ քրեական օրենսգրքով նախատեսված տարբեր հանցակազմերի տարրեր, մասնավորապես, խարդախություն (255-րդ հոդված), համակարգչային հափշտակություն (257-րդ հոդված) և այլն: Սույն տիպաբանության իմաստով խարդախությունը հակաօրինական արարք է, որի նպատակը, ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանցից խաբեության կամ վստահությունը չարաշահելու եղանակով դրամական միջոցների կամ այլ գույքի հափշտակումն է:

Միևնույն ժամանակ, հաշվի առնելով հանցագործության տարաբնույթ դրսևորումները՝ խարդախության և դրա արդյունքում ստացված հանցավոր միջոցների օրինականացման սխեմաները բացահայտելու համար անհրաժեշտ է պատկերացում ունենալ այդ սխեմաների իրացման նպատակով կիրառվող մեթոդների և եղանակների, ինչպես նաև դրանց կիրառման մասին վկայող ազդեցիկների մասին: Ըստ այդմ, հաջորդող գլուխներում ներկայացվում են.

- Խարդախության տեսակները.
- Խարդախության արդյունքում ստացված միջոցների օրինականացման հնարավոր սխեմաների նկարագրությունը.
- Խարդախության արդյունքում ստացված միջոցների օրինականացման մասին վկայող չափանիշների նկարագրությունը:

Գլուխ 3. Խարդախության տեսակներ

Խարդախություն իրագործելու եղանակները և մեթոդները բազմազան են, սակայն սույն տիպաբանության շրջանակներում առաջարկվում է խարդախության դրսևորումները պայմանականորեն տարանջատել և դասակարգել՝ հիմք ընդունելով տուժողին ներկայացվող մտացածին տեղեկությունների և կիրառվող հնարքների բնույթը: Այսպես.

Ապառողական ապրանքներին և ծառայություններին առնչվող խարդախություն

Կազմակերպիչը ստեղծում է կայքէջ կամ գրանցում է օգտահաշիվ առուվաճառքի հայտնի հարթակում կամ սոցիալական կայքում, որի միջոցով առաջարկում է ապրանքի վաճառք կամ ծառայության մատուցում՝ առանց դրանք տրամադրելու մտադրության (որոշ դեպքերում կարող են տրամադրվել կեղծ կամ անպետք ապրանքներ): Որպես կանոն, առաջարկը պարունակում է գրավիչ պայմաններ (օրինակ՝ շուկայականից ցածր գին): Ընտրվում են համեմատաբար բարձր պահանջարկ ունեցող (իրացվելի) ապրանքներ (օրինակ՝ կենցաղային տեխնիկա, էլեկտրոնիկա) կամ ծառայություններ (օրինակ՝ վարկի տրամադրում), իսկ դրա դիմաց տուժողի վճարած գումարը (կանխավճարը) հափշտակվում է առանց ապրանքի առաքման կամ ծառայության մատուցման: Բացի այդ, նշված մեթոդի կիրառմամբ կատարվում են նաև անձնական տվյալների գողության խարդախություններ, օրինակ՝ ապրանքի գնման նպատակով ուղարկվում է կայք, որտեղ պահանջվում է լրացնել բանկային քարտի ռեկվիզիտները, ինչից հետո հափշտակվում են քարտին առկա միջոցները:

Աշխատանքային խարդախություն

Կազմակերպիչը համացանցի միջոցով ներկայացնում է կեղծ կամ մոլորեցնող պայմաններով աշխատանքային առաջարկ, որը հիմնականում պարունակում է չհիմնավորված գրավիչ պայմաններ (օրինակ՝ անիրատեսական բարձր

վարձատրություն տանից կամ ճկուն գրաֆիկով աշխատանքի պայմաններ): Նախքան աշխատանքի անցնելը, տուժողից պահանջվում է.

- Վճարել գումար՝ որպես փաստաթղթային ձևակերպումների կամ կազմակերպչական այլ մտացածին գործողությունների համար, որը հափշտակվում է.
- Լրացնել հայտ կամ հարցաթերթ՝ անձնական տվյալների վերաբերյալ (այդ թվում՝ բանկային), որոնք օգտագործվում են տուժողի բանկային հաշվին հասանելիություն ստանալու նպատակով և դրանում առկա գումարը կամ տուժողի անունից ստացված վարկը հափշտակելու, ինչպես նաև այլ հանցագործություններում որպես գործիք օգտագործելու համար:

Ներդրումային խարդախություն

Կազմակերպիչը, տուժողին տրամադրելով կեղծ տեղեկություններ և խոստանալով մեծ եկամուտներ, առաջարկում է կատարել ներդրումներ գոյություն չունեցող ֆինանսական գործիքներում, երբեմն նաև նոր տեխնոլոգիաներին առնչվող ոլորտներում (օրինակ՝ կրիպտոակտիվներում): Որպես կանոն, մշակվում է կայքէջ կամ հավելված, որտեղ ներկայացվում են կատարված ներդրումները և իբր դրանց արդյունքում ձևավորված եկամուտները, որոնք մոլորեցնող, մտացածին թվեր են և, ըստ էության, յուրաքանչյուր պահի կարող են փոփոխվել կազմակերպչի կողմից:

Որոշ դեպքերում կազմակերպիչը տուժողին թույլատրում է ելքագրել իր ներդրած միջոցների մի մասը (հիմնականում՝ կատարված առաջնային ներդրումներից)՝ սխեմայի նկատմամբ վստահություն ներշնչելու համար:

Կազմակերպիչը ներդրված միջոցները հափշտակելուց հետո կարող է շարունակել տուժողի թիրախավորումը տարբեր պատրվակներով՝ հավելյալ միջոցներ կորզելու նպատակով: Օրինակ՝ կազմակերպիչը կարող է ներկայանալ որպես.

- Իրավապահ մարմնի ներկայացուցիչ, ով առաջարկում է միջնորդավճարի դիմաց վերականգնել հափշտակված միջոցները.
- Հարկային մարմնի ներկայացուցիչ, ով պահանջում է վճարել ներդրումներից առաջացած հարկերը, որն ենթադրաբար պարտադիր է ներդրումները ելքագրելու համար.
- Բանկի աշխատակից, ով պահանջում է միջնորդավճար նույնականացման կամ այլ մտացածին գործընթացի համար, որը ենթադրաբար պարտադիր է կուտակված ներդրումները բանկային համակարգով փոխանցելու համար:

Վստահելի անձի անունից կատարվող խարդախություն

Կազմակերպիչը կապ է հաստատում տուժողի հետ վերջինիս համար անձնական հարաբերությունների կամ այլ հանգամանքների բերումով վստահություն վայելող ֆիզիկական անձի կամ կազմակերպության անունից: Այս տեսակի խարդախության կարևոր առանձնահատկություններից մեկը տուժողի մոտ կեղծ փաստերի

վերաբերյալ համոզմունքի ձևավորումն է, որի նպատակը, որոշ դեպքերում, տուժողի մոտ վախի, հուզմունքի կամ մտահոգության զգացողություն առաջացնելն է: Կազմակերպիչը, օգտագործելով էլեկտրոնային փոստեր, սոցիալական ցանցեր, հաղորդագրությունների հավելվածներ, արհեստական բանականության գործիքներ և այլն, ներկայանում է որպես.

- Պետական մարմնի աշխատակից (օրինակ՝ հարկային ծառայության, իրավապահ մարմնի) և իրավական կամ այլ բացասական հետևանքների սպառնալիքի ներքո տուժողից պահանջում է կատարել վճարում.
- Մասնավոր կազմակերպության աշխատակից (օրինակ՝ հայտնի բանկի, ՏՏ ընկերության, բարեգործական հիմնադրամի) և մտացածին նպատակով, օրինակ՝ խարդախությունը կամ համակարգչային հարձակումը կանխելու, գոյություն չունեցող պարտքի մարման, խաղարկությանը մասնակցելու, բարեգործական նվիրատվություն իրականացնելու կամ այլ պատրվակով տուժողից պահանջում է կատարել վճարում կամ տրամադրել բանկային հաշվի վերաբերյալ տվյալներ.
- Ընտանիքի անդամ կամ ընկեր (վերջինների տվյալները կարող են բեռնվել սոցիալական ցանցերից) և տարբեր մտացածին պատմվածքների ներքո (օրինակ՝ հիվանդանոցի ծախսը հոգալու համար) տուժողից խնդրում է շտապ գումար փոխանցել: Հաճախ տուժողը ընտրվում է այնպես, որ վերջինիս ընտանիքի անդամը կամ ընկերը, որի անունից հանդես է գալիս կազմակերպիչը, բնակվի արտերկրում: Նշված հանգամանքը կազմակերպիչն օգտագործում է՝ հիմնավորելու տուժողի օգնության անհրաժեշտությունը (օրինակ՝ վճարումը հարկավոր է իրականացնել տուժողի բնակության երկրում գործող ֆինանսական գործիքների միջոցով, որոնք հասանելի չեն արտերկրում), ինչպես նաև տուժողի ծախսերը անմիջապես փոխհատուցելու անհնարինությունը (օրինակ՝ արտերկրում ոչ աշխատանքային ժամերով պայմանավորված դրամական փոխանցում հնարավոր չէ իրականացնել):

Ռոմանտիկ հարաբերությունների վրա հիմնված խարդախություն

Կազմակերպիչը ռոմանտիկ բնույթի հարաբերություններ է հաստատում տուժողի հետ՝ ձևավորելով վստահություն հարաբերությունների իրական լինելու առնչությամբ: Այս առումով կազմակերպիչները հաճախ թիրախավորում են տարբեր պատճառներով խոցելի վիճակում գտնվող անձանց: Կազմակերպիչը սոցիալական ցանցերի կամ ծանոթությունների կայքերի միջոցով ձևավորում է կեղծ ինքնություն՝ այդ թվում, օրինակ, հրապարակելով գրավիչ արտաքինով անձի նկարներ, ստեղծելով տպավորություն վերջինիս ֆինանսական դրության կամ զբաղեցրած պաշտոնի վերաբերյալ և այլն:

Ռոմանտիկ հարաբերությունների հաստատումից հետո կազմակերպիչը խնդրում է ֆինանսական աջակցություն տարբեր, օրինակ՝ հրատապ ճանապարհորդության կամ առողջության հետ կապված պատրվակներով: Այս դեպքերում, հաճախ խնդրարկվում է գումարը փոխանցել արտերկիր: Որոշ դեպքերում կազմակերպիչը պահանջում է գումարներ շանտաժի միջոցով՝ սպառնալով, օրինակ, հրապարակել տուժողի մերկ կամ կիսամերկ նկարները, որոնք վերջինս ուղարկել էր էլեկտրոնային եղանակով, կամ որոնք կազմակերպիչը կեղծել է՝ օգտագործելով արհեստական բանականության կամ այլ գործիքներ:

Ձևավորված հարաբերությունները կարող են օժանդակել այլ տեսակի, օրինակ՝ ներդրումային խարդախության իրականացմանը (վստահություն ներշնչած անձը խորհուրդ է տալիս կատարել ներդրումներ գոյություն չունեցող ֆինանսական գործիքներում):

Կազմակերպությունների ներքին ցանցերի չարաշահմամբ խարդախություն

Կազմակերպիչը հասանելիություն է ստանում կազմակերպության ներքին համակարգերին՝ դրա աշխատակիցներին, գործընկեր կազմակերպություններին կամ կազմակերպության հետ հարաբերություններ ունեցող այլ անձանց մոլորեցնելու նպատակով: Մասնավորապես, կազմակերպիչը հասանելիություն է ստանում կազմակերպության էլեկտրոնային փոստի կամ հաղորդակցման այլ համակարգերի տվյալներին և ստացված տվյալների օգտագործմամբ ուղարկում է հաղորդագրություններ կազմակերպության կամ դրա աշխատակիցների անունից: Հաղորդագրությունները կարող են ուղարկվել նմանակված (օրինակ՝ մեկ նիշով տարբերվող) էլեկտրոնային փոստի միջոցով՝ հրահանգելով աշխատակիցներին կատարել դրամական փոխանցումներ կամ ներկայացնելով գործընկերներին կեղծ հաշիվ-ապրանքագրեր:

Անձնական տվյալների խեղաթյուրմամբ խարդախություն

Կազմակերպիչն օգտագործում է գողացված կամ կեղծ անձնական տվյալներ՝ գումար կամ այլ օգուտ ստանալու նպատակով: Անձնական տվյալները կարող են լինել, օրինակ՝ անուն, ազգանուն և ծննդյան ամսաթիվ, բանկային քարտերի ռեկվիզիտներ, առցանց հաշիվների մուտքի օգտանուն և գաղտնաբառ, կենսաչափական տվյալներ (օրինակ՝ էլեկտրոնային սարքի թվային մատնահետք) և այլն:

Այլ անձի անունից հանդես եկող կազմակերպիչը տվյալները կարող է օգտագործել ապրանքներ ու ծառայություններ ձեռք բերելու, վարկեր ստանալու նպատակով դիմումներ ներկայացնելու, տուժողների հաշիվներից գումարներ հափշտակելու կամ հաշիվներով հանցավոր միջոցներ շրջանառելու համար:

Տվյալների գողության նպատակով կազմակերպիչը կարող է կիրառել տարբեր մեթոդներ անձնական տվյալներին հասանելիություն ստանալու համար, այդ թվում՝ տվյալների ձեռքբերում վնասակար ծրագրերի կամ ֆիշինգային հարձակումների կիրառման, անձնական տվյալների ապօրինի առուվաճառքի, հասցեների և արտաքին տեսքի նմանությամբ կեղծ կայքերի ստեղծման, մոլորեցնող գովազդի, էլեկտրոնային նամակի, հաղորդագրության կամ հեռախոսազանգի միջոցով:

Խարդախության վերոնշյալ յոթ տեսակների տարանջատումը պայմանական է, իսկ խարդախությունը կարող է դրսևորվել նաև վերը չնկարագրված այլ սխեմաներով: Ավելին՝ կարող են լինել խարդախության սխեմաներ, որոնք միաժամանակ համընկնեն վերոնշյալ տեսակներից մի քանիսի հետ:

Գլուխ 4. Սխեմաների նկարագրություն

Արձանագրված միտումները վկայում են այն մասին, որ համեմատաբար խոշոր գումարներին առնչվող խարդախությունները կատարվում են հանցավոր կազմակերպությունների (տարբեր հանցանքներ կատարելու համար ստեղծված կայուն խմբերի) կողմից: Ընդ որում, հաճախ հանցավոր կազմակերպության ներսում ձևավորվում են խմբեր, որոնց կազմում ընդգրկված անձինք բնակվում և գործում են տարբեր երկրներում՝ ունենալով հստակ դերակատարում խարդախության սխեմայում:

Օրինակ՝ հանցավոր կազմակերպության ղեկավարը իր բնակության կամ կենսական շահերի կենտրոնից տարբերվող երկրում կարող է հիմնել զանգերի կենտրոն, որի նպատակն է կապ հաստատել մեկ այլ երկրի քաղաքացիների հետ և վստահություն ձևավորելու կամ մոլորեցնելու միջոցով հափշտակել նրանց գույքը (օրինակ՝ համոզելով վերջիններին կատարել «ներդրումներ»):

Կազմակերպիչը, նախքան խարդախություն կատարելը և հանցավոր միջոցներ ստանալը, որպես կանոն, պլանավորում է միջոցները հնարավորինս արագ տեղաշարժելու (օրինականացնելու) համար անհրաժեշտ գործողությունները: Կարևորելով հանցավոր միջոցների արագ տեղաշարժը՝ կազմակերպիչները հաճախ օգտվում են ֆինանսական այնպիսի ծառայություններից, ինչպիսիք են, օրինակ, ակնթարթային (քարտային) գործարքները:

Հանցավոր միջոցների հետագիծը քողարկելու (միջոցները օրինականացնելու) նպատակով առաջնային փուլում, որպես կանոն, խարդախությամբ ստացված միջոցները փոխանցվում են.

- «**Դրածո միջնորդներին**⁷» (միջնորդ ֆիզիկական անձանց, ովքեր ստանում են միջոցներ անձանոթ անձանցից, որից հետո, երրորդ կողմի ցուցումով, միջոցները փոխանցում են այլ անձանց),

⁷ Մանրամասները ներկայացված են «Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող փողերի լվացման վերաբերյալ» տիպաբանությամբ:

- **Ֆիկտիվ ընկերություններին** (ընկերությունների, որոնք պետական գրանցում ունենալով հանդերձ՝ չունեն փաստացի գտնվելու վայր, ակտիվներ, արձանագրված գործունեություն կամ իմաստավից գոյության այլ հատկանիշներ):

Ստացված միջոցների աղբյուրի խեղաթյուրման նպատակով իրականացվող փոխանցումները հաճախ կատարվում են նաև կրիպտոակտիվներով ծառայություն մատուցող անձանց (այսուհետ՝ ԿԱԾՄԱ) (չկարգավորված կամ թույլ կարգավորմամբ երկրներում գործող) կամ այսպես կոչված P2P եղանակով կրիպտոակտիվներ վաճառող ֆիզիկական անձանց անձնական բանկային հաշիվներին կամ դրամապանակներին: Որոշ դեպքերում խարդախության գումարները կարող են փոխանցվել նաև խաղային ընկերություններին՝ ֆիզիկական անձանց խաղային հաշիվների համալրման նպատակով:

Արձանագրված միտումները վկայում են նաև այն մասին, որ վերջին ժամանակներում հանցավոր միջոցներով հաճախ ուղղակի կամ անուղղակի եղանակով ձեռք են բերվում կրիպտոակտիվներ, որոնք տարբեր կրիպտոհաշիվների միջոցով շրջանառվելուց հետո ԿԱԾՄԱ-ների միջոցով փոխարկվում և ինտեգրվում են ֆինանսական համակարգ՝ որպես կրիպտոակտիվների վաճառքից ձևավորված օրինական դրամական միջոցներ:

Գլուխ 5. Չափանիշների նկարագրություն

Ստորև ներկայացվում են որոշ չափանիշներ, որոնք կարող են վկայել խարդախության արդյունքում ստացված միջոցների օրինականացման փորձի մասին.

- Հաշվի բացումից անմիջապես հետո կատարվում են ակնթաթային (քարտային) գործարքներ, որոնք չեն համապատասխանում հաշվի բացման նպատակին.
- Հաշվին պարբերաբար ստացվում են գումարներ, որից անմիջապես հետո կատարվում են անհապաղ կանխիկացումներ կամ փոխանցումներ՝ հաշվի մնացորդը զրոյացնելու նպատակով.
- Հաճախորդը պարբերաբար կատարում է այնպիսի գործարքներ, որոնք չեն համապատասխանում իր գործարար բնութագրին, օրինակ՝ քարտից կանխիկացումներ արտասահմանյան բանկոմատներում, տարբեր ֆիզիկական անձանցից միջազգային ստացումներ և այլն.
- Հաճախորդի հաշվին տարբեր ֆիզիկական անձանցից ստացված կամ կանխիկ մուտքագրված գումարների հիմնական մասն ուղղվում է վիրտուալ ակտիվների գնմանը (օրինակ՝ կատարվում են վճարումներ արտասահմանյան ԿԱԾՄԱ-ների կայքերում).

- Նորաստեղծ իրավաբանական անձ հաճախորդը կատարում է հաճախակի մեծ գումարով գործարքներ, այդ թվում՝ անդրսահմանային, որոնց տնտեսական կամ այլ իրավաչափ նպատակները պարզ չեն.
- Իրավաբանական անձ հաճախորդը կատարում է գործարքներ այնպիսի կազմակերպությունների հետ, որոնց գործունեության բնույթն էապես տարբերվում է հաճախորդի գործունեության բնույթից.
- Հաճախորդը պատկերացում չունի իր հաշվով փոխանցվող միջոցների ծագման աղբյուրի կամ գործարքների նպատակի մասին կամ պնդում է, որ գործարքներն իրականացնում է այլ անձի համար.
- Իրավաբանական անձ հաճախորդի անվանումը հաճախակի փոփոխվում է՝ ներառելով հայտնի արտասահմանյան տերմիններ կամ բառեր, իսկ անվանափոխության պատճառները կամ տրամաբանությունը պարզ չէ.
- Առկա են դրամական փոխանցումների հետևանքի պահանջներ, այդ թվում՝ ենթադրյալ խարդախության պատճառով.
- Հաճախորդը կամ կոնտրագենտը ղեկավարում են առցանց կայքեր, որոնց բնութագրերն առերևույթ համապատասխանում են վերոնկարագրյալ խարդախության տեսակներին, օրինակ՝ առաջարկվում է ներդրումային ծառայություն, սակայն առկա չէ համապատասխան լիցենզիա կամ թույլտվություն:

Գլուխ 6. Եզրակացություն

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացված մեթոդների և գործիքների կիրառությամբ կատարվող սխեմաները իրենց մեջ կարող են պարունակել միջոցների ծագման աղբյուրը, տեղաշարժը և իրական շահառուներին թաքցնելու կամ խեղաթյուրելու նպատակ:

Խարդախության արդյունքում ստացված միջոցների օրինականացման սխեմաների առկայության վերաբերյալ եզրահանգման գալու նպատակով, տիպաբանության Գլուխ 1-ում նշված հաշվետվություն տրամադրող անձինք պետք է կիրառեն բազմակողմանի մոտեցում՝ կարևորելով և համադրելով ինչպես գործարար հարաբերության հաստատման ժամանակ հաճախորդի նույնականացման և գործարար բնութագրի վերաբերյալ ձեռքբերված տվյալները, այնպես էլ՝ հաճախորդի կամ գործարքների ընթացիկ դիտանցման արդյունքները: Նշվածի շրջանակներում հարկավոր է առնվազն ուշադրություն դարձնել դիտարկվող սխեմաների հայտնաբերման տեսանկյունից էական համարվող՝ Գլուխ 4-ում ներկայացված բնութագրական չափանիշներին: Որպես կանխարգելիչ միջոցառում՝ հաշվետվություն տրամադրող անձանցից պահանջվում է նշված չափանիշներին համապատասխանության դեպքերի առնչությամբ կատարել բավարար իրազեկման աշխատանքներ՝ փորձելով զերծ պահել հաճախորդներին՝ հնարավոր խարդախության զոհ դառնալու դեպքերից:

Միևնույն ժամանակ, տիպաբանությամբ նկարագրված իրավիճակները, չափանիշները ամբողջական ու սպառիչ չեն և չպետք է ընկալվեն տառացի նշանակությամբ, քանի որ հանցագործները նոր սոցիալ-տնտեսական պայմանների, համակարգերի և տեխնոլոգիաների արագ զարգացման պայմաններում մշտապես կիրառում են նոր մեթոդներ: Ըստ այդմ, գործնականում հնարավոր է խարդախության դրսևորման ցանկացած այլ՝ տիպաբանությամբ ներկայացված չափանիշներին մասամբ համապատասխանող կամ դրանցից չբխող իրավիճակ:

6. ԵՐՐՈՐԴ ԱՆՁԱՆՑ ՈՒՂՈՐԴՄԱՄԲ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ՓՈՂԵՐԻ ԼՎԱՑՄԱՆ ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 1. Կիրառելիության շրջանակ

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացվող մեթոդների և գործիքների կիրառությամբ փողերի լվացման սխեմաները կարող են վերաբերել Օրենքով սահմանված հաշվետվություն տրամադրող անձանց, առավելապես.

ա. բանկերին,

բ. դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող անձանց,

գ. ինտերնետ շահումով խաղերի, վիճակախաղերի կազմակերպիչներին:

Գլուխ 2. Ներածություն

Վերջին տարիների ընթացքում համեմատաբար աճել են երրորդ անձանց ուղղորդմամբ բացված հաշիվների միջոցով կատարվող տարատեսակ առերևույթ հանցագործությունների, այդ թվում՝ փողերի լվացման առնչությամբ ստացված ազդակները:

Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող հանցավոր սխեմաները բնորոշելու և բացահայտելու համար անհրաժեշտ է պատկերացում ունենալ այդ սխեմաների իրականացման նպատակով կիրառվող մեթոդների և գործիքների մասին, ինչպես նաև սահմանել հաճախորդի գործարար բնութագրին կամ կատարած գործարքներին վերաբերող այն չափանիշները կամ ազդակները, որոնց առկայությունը կարող է վկայել փողերի լվացման այս կամ այն սխեմայի հնարավոր առկայության մասին:

Գլուխ 3. Սխեմայի նկարագրություն

Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող գործառնություններն առանցքային են տարատեսակ հանցագործությունների նախապատրաստման և իրագործման համար: Այդ գործառնությունները կատարում են այսպես կոչված «դրածո միջնորդները»⁸, ովքեր նպաստում են հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների տեղափոխմանը՝ քողարկելով դրանց ձևավորման և օգտագործման ուղղությունները, ինչպես նաև հանցագործության իրական կազմակերպիչներին:

Ըստ էության, «դրածո միջնորդները» ֆիզիկական անձինք են, ովքեր ստանում են միջոցներ անձանոթ անձանցից, որից հետո, երրորդ կողմի ցուցումով, միջոցները փոխանցում են այլ անձանց⁹: Նշված գործառնությունները կարող են կատարվել

⁸ Հաճախ կիրառվում են «*drone*», «*money mule*» և այլ օտարալեզու տերմիններ:

⁹ Առկա են նաև դեպքեր, երբ անձինք տարածել են հայտարարություններ՝ առաջարկելով վաճառել իրենց բանկային հաշվի տվյալները միջնորդավճարներ ստանալու նպատակով:

բանկային հաշվի/քարտի, հաշվառման հաշվի (էլեկտրոնային դրամապանակի), խաղային հաշվի, կրիպտոակտիվով հաշվի (այսուհետ ցանկացած՝ հաշիվ) միջոցով, ինչպես նաև հաշիվների հեռակառավարման առցանց հասանելիությունը (օգտանունը, գաղտնաբառը) երրորդ կողմին տրամադրելու միջոցով: Ընդ որում, գումարները շրջանառվում են ինչպես կանխիկ, այնպես էլ անկանխիկ եղանակով:

«Դրածո միջնորդները» կազմում են հանցավոր սխեմայի մաս, սակայն որոշ դեպքերում նրանք կարող են չգիտակցել, որ ներգրավված են հանցավոր գործունեության մեջ: Նշվածի տեսանկյունից «դրածո միջնորդները» պայմանականորեն դասակարգվում են հետևյալ կերպով.

- *Չտեղեկացված «դրածո միջնորդներ»*, ովքեր չգիտեն, որ կազմում են հանցավոր սխեմայի մաս: Վերջիններին հանցագործները հաճախ ներգրավում են աշխատանքային (այդ թվում՝ կեղծ) առաջարկի կամ առցանց ծանոթությունների հարթակի միջոցով և պահանջում են օգտագործել իրենց հաշիվը՝ գումար ստանալու կամ փոխանցելու համար: Երբեմն հաշիվները կառավարվում են առանց իրական հաշվետերերի իմացության:
- *Տեղեկացված «դրածո միջնորդներ»*, ովքեր անտեսում են ակնհայտ խնդրահարույց հանգամանքները՝ միտումնավոր «աչք փակելով» իրենց հաշիվներով կատարվող գործարքների վրա: Օրինակ՝ վերջինները բանկի կողմից կարող են տեղեկացվել իրենց հաշվով իրականացված խնդրահարույց գործարք(ներ)ի մասին, սակայն շարունակեն դրանց կատարումը:
- *Մասնակից «դրածո միջնորդներ»*, ովքեր տեղեկացված են սխեմայում իրենց դերակատարումից՝ ակտիվ օժանդակելով հանցավոր գործունեությանը: Վերջինները կարող են բացել հաշիվներ տարբեր ֆինանսական կազմակերպություններում, գովազդել իրենց ծառայությունները, որոշ դեպքերում նաև հավաքագրել այլ «դրածո միջնորդներ»:

Հանցագործները սովորաբար հավաքագրում են «դրածո միջնորդներին» միջնորդավճարի տրամադրման եղանակով՝ որպես կանոն առաջարկելով միանվագ գումար, շրջանառվող միջոցներից տոկոսագումար, նյութական այլ օգուտ կամ խոստում: Թեև հավաքագրման ձևերը բազմազան են, առավել հաճախ դրանք կատարվում են համացանցով աշխատանք առաջարկելու միջոցով: Աշխատանքային պարտականությունը գրեթե միշտ կայանում է գումարների մուտքագրման/ելքագրման (այդ թվում՝ կանխիկ եղանակով), ինչպես նաև հաշիվների հեռակառավարման առցանց հասանելիության տրամադրման մեջ: Որպես կանոն՝ հանցագործները.

- Գայթակղում են բարձր վարձատրության, կարճ ժամանակահատվածում արագ հարստանալու, բարձր եկամտաբերությամբ ներդրումների կամ այլ անիրատեսական ու մտազաժին խոստումներով (օրինակ՝ նշում են, որ

աշխատանքային փորձ, կրթություն չի պահանջվում կամ աշխատավայր ներկայանալու անհրաժեշտություն չկա, և աշխատանքը իրականացվելու է հեռավար)։

- Թիրախավորում են սոցիալապես անապահով, ֆինանսական ցածր գրագիտությամբ, չաշխատող կամ ցածր վարձատրությամբ անձանց (հաճախ՝ երիտասարդների/ուսանողների, երբեմն նաև՝ կենսաթոշակառուների)։
- Տրամադրում են խորհրդատվություն ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից տրվող հարցերի կամ պահանջվող փաստաթղթերի առնչությամբ՝ կասկածելի գործարքի վերաբերյալ հաշվետվության ներկայացումից կամ հավելյալ պատշաճ ուսումնասիրության իրականացումից խուսափելու նպատակով։

Գլուխ 4. Հափանիշների նկարագրություն

«Դրածո միջնորդների» գործառնությունները, ըստ էության, կարող են կիրառվել տարատեսակ հանցագործությունների արդյունքում ձևավորված միջոցների օրինականացման սխեմաներում։ Փողերի լվացմանը նախորդող հանցագործությունների տեսանկյունից առավել հաճախ հանդիպում են համացանցի միջոցով խարդախության, համակարգչային հափշտակության, առցանց եղանակով կատարվող շանտաժով շորթման, ֆինանսական բուրգի, թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառության դեպքերը¹⁰։ Նշված փողերի լվացման հնարավոր սխեմաները հիմնականում բնութագրվում են ներքոնշյալ հափանիշներից առնվազն մեկով։

- Հաճախորդը չի կարողանում ներկայացնել ողջամիտ, ոչ ձևական բացատրություններ։
 - Հաշվի բացման ժամանակ հայտնաձև եկամուտների (աշխատավարձի) կամ ակնկալվող շրջանառության ծավալների ու հաշվի փաստացի շրջանառության միջև առկա անհամապատասխանության վերաբերյալ։
 - Նոր բացված կամ «ոչ ակտիվ» հաշիվներով կատարված բազմաթիվ մուտքային և ելքային գործարքների վերաբերյալ։
- Համեմատաբար կարճ ժամանակահատվածում հաշվով կատարվում են բազմաթիվ ստացումներ և հաջորդող (երբեմն 1 րոպե տարբերությամբ) փոխանցումներ տարբեր անձանց, այդ թվում՝ կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող տեղական կամ արտասահմանյան անձանց հետ։

¹⁰ Գործնականում հաշվետվություն տրամադրող անձը բացահայտում է, որ իր հաճախորդը «դրածո միջնորդ» է, օրինակ, երբ գործընկեր հաստատությունից կամ քաղաքացուց ստանում է բացասական ազդակ առ այն, որ իր հաճախորդի հաշվին փոխանցված գումարը (այդ թվում՝ համեմատաբար փոքր՝ 10.000 ՀՀ դրամից մինչև 100.000 ՀՀ դրամը) ստացվել է համացանցով կատարված խարդախության կամ այլ հանցագործության արդյունքում։

- Հաշվով չեն կատարվում կենսական անհրաժեշտ կարիքների համար վճարումներ (օրինակ՝ կոմունալ ծառայությունների, սննդի կամ այլ ապրանքների դիմաց սպառողական վճարումներ)։
- Հաճախորդը հայտնում է, որ ա) գործարքները կատարում է երրորդ անձի ցուցումով, բ) հաշվի հեռակառավարման առցանց հասանելիությունն ամբողջովին տրամադրել է երրորդ անձի, գ) առհասարակ տեղեկացված չէ իր հաշվով կատարվող գործարքների մասին։
- Հաշվով կատարվում են փոքր գումարներով¹¹ բազմաթիվ փոխանցումներ տարբեր ֆիզիկական անձանց՝ որպես միջնորդավճար։ Փոխանցողները հաճախ *տեղեկացված* կամ *մասնակից* «դրածո միջնորդներ» են, ովքեր իրենց հերթին ներգրավում են այլ անձանց։
- Հաճախորդը չի աշխատում (օրինակ՝ ուսանող է), սակայն կատարում է բազմաթիվ փոխանցումներ և ստացումներ։
- Մի շարք հաճախորդներ մուտք են գործում միևնույն հեռակառավարման առցանց համակարգից/ սարքից (օրինակ՝ հեռախոսից) կամ հաշվի բացման ժամանակ տրամադրում են կոնտակտային նույն տվյալները (օրինակ՝ հասցե, հեռախոսահամար), ինչի առնչությամբ առկա չեն ողջամիտ բացատրություններ։
- Հաճախորդը նույնականացման գործընթացի շրջանակում ներկայացնում է վիրտուալ հասցե կամ հեռախոսահամար՝ իր ֆիզիկական տեղորոշումը թաքցնելու նպատակով։

Գլուխ 5. Եզրակացություն

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացված մեթոդների և գործիքների կիրառությամբ կատարվող սխեմաները իրենց մեջ կարող են պարունակել միջոցների ծագման աղբյուրը, տեղաշարժը և իրական շահառուներին թաքցնելու կամ խեղաթյուրելու նպատակ։

Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող հնարավոր հանցավոր սխեմաների առկայության վերաբերյալ եզրահանգման գալու նպատակով, տիպաբանության Գլուխ 1-ում նշված հաշվետվություն տրամադրող անձինք պետք է կիրառեն բազմակողմանի մոտեցում՝ կարևորելով և համադրելով ինչպես գործարար հարաբերության հաստատման ժամանակ հաճախորդի նույնականացման և գործարար բնութագրի վերաբերյալ ձեռք բերված տվյալները, այնպես էլ՝ հաճախորդի կամ գործարքների ընթացիկ դիտանցման արդյունքները։ Նշվածի շրջանակներում հարկավոր է առնվազն ուշադրություն դարձնել դիտարկվող սխեմաների

¹¹ Օրինակ՝ 1.000 ՀՀ դրամից մինչև 5.000 ՀՀ դրամի սահմաններում։

հայտնաբերման տեսանկյունից էական համարվող՝ Գլուխ 4-ում ներկայացված բնութագրական չափանիշներին:

Միևնույն ժամանակ, տիպաբանությամբ նկարագրված իրավիճակները, չափանիշները ամբողջական ու սպառիչ չեն և չպետք է ընկալվեն տառացի նշանակությամբ, քանի որ հանցագործները նոր սոցիալ-տնտեսական պայմանների, համակարգերի և տեխնոլոգիաների արագ զարգացման պայմաններում մշտապես կիրառում են նոր մեթոդներ: Ըստ այդմ, գործնականում հնարավոր է երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կատարվող հանցագործությունների դրսևորման ցանկացած այլ՝ տիպաբանությամբ ներկայացված չափանիշներին մասամբ համապատասխանող կամ դրանցից չբխող իրավիճակ:

7. ԹՄՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻՑ ՍՏԱՅՎԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԿՐԻՊՏՈԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՄԲ ՕՐԻՆԱԿԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 1. Կիրառելիության շրջանակ

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացվող մեթոդների և գործիքների կիրառությամբ փողերի լվացման սխեման կարող է վերաբերել Օրենքով սահմանված հաշվետվություն տրամադրող որոշակի անձանց, առավելապես.

ա. բանկերին,

բ. դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող անձանց,

գ. ինտերնետ շահումով խաղերի, վիճակախաղերի կազմակերպիչներին:

Գլուխ 2. Ներածություն

Ժամանակակից տեխնոլոգիաների զարգացմամբ պայմանավորված տեղեկատվական և հեռահաղորդակցության համակարգերը վերջին տարիներին լայնորեն կիրառվում են թմրամիջոցների իրացման մեջ: Այդ համակարգերը հնարավորություն են տալիս թմրամիջոցների իրացումը կազմակերպել առցանց տիրույթում, քանի որ ապահովվում է անանունությունը, իրացման գործընթացների անընդհատությունը և արագությունը, թմրամիջոցների իրացմամբ զբաղվող խմբերը կարողանում են հաճախորդների շրջանում ձեռք բերել արագ, լայն ճանաչելիություն, իսկ թմրամիջոցների իրացումից ստացված միջոցների հայտնաբերումը դառնում է դժվար հայտնաբերելի:

Հեռահաղորդակցման հավելվածների օգտագործմամբ թմրամիջոցների իրացման դեպքերի հետ զուգահեռ աճել են իրացվող թմրամիջոցի դիմաց վճարումները կրիպտոակտիվի միջոցով ընդունելու դեպքերը: Ընդ որում, թմրամիջոցների իրացումից ստացված միջոցները հաճախ քողարկվում են՝ ներկայացվելով որպես կրիպտոակտիվների առուվաճառքից ստացված եկամուտ: Նշվածը պայմանավորված է կրիպտոակտիվների այնպիսի տեխնոլոգիական յուրահատկություններով, ինչպիսիք են՝ անանունությունը, լայն աշխարհագրությունը, որոշ դեպքերում թողարկողների բացակայությունը, գործարքների անշրջելիությունը, տեղեկությունների պահպանման վերաբերյալ պահանջների ոչ լիարժեք կիրառումը:

Գլուխ 3. Սխեմայի նկարագրություն

Թմրամիջոցների իրացմամբ զբաղվող խմբերը հեռահաղորդակցության համակարգերում ստեղծում են առցանց խանութներ, որոնց միջոցով գովազդում և կազմակերպում են տարբեր տեսակի թմրամիջոցների իրացումը: Հիմնականում խմբի անդամներն ունենում են տարբեր դերեր՝ թմրամիջոցները մատակարարելու, փաթեթավորելու, բաշխելու, հատուկ թաքստոցներում տեղադրելու, լուսանկարելու, աշխարհագրական հստակ կոորդինատները թմրամիջոցների գնորդներին

ուղարկելու և այլն: Օրինակ՝ թմրամիջոցը թաքստոցում տեղադրելու համար խմբի ղեկավարն անդամին վճարում է գումար (կարող է տատանվել, օրինակ, 3-ից 10 ԱՄՆ դոլարի միջակայքում)՝ վերջինի էլեկտրոնային դրամապանակի, բանկային քարտի կամ կրիպտոակտիվի հաշվի համալրման եղանակով:

Թմրամիջոցների իրացմամբ զբաղվող խմբերը թմրամիջոցների իրացման դիմաց վճարումների ընդունման համար գնորդներին տրամադրում են կրիպտոակտիվների հաշիվներ և վերջիններին ուղղորդում են կրիպտոակտիվ փոխանցելու նպատակով առցանց նամակագրություն հաստատել ԿԱԾՄԱ-ների հետ: Գնորդները, կապ հաստատելով ԿԱԾՄԱ-ների հետ, թմրամիջոցի գումարը փոխանցում (կանխիկ կամ անկանխիկ մուտքագրում) են ԿԱԾՄԱ-ների էլեկտրոնային դրամապանակներին կամ բանկային քարտերին (հաշիվներին) կրիպտոակտիվի գնման նպատակով, սակայն գնված կրիպտոակտիվը ԿԱԾՄԱ-ները իրենց կրիպտոակտիվների հաշիվներից փոխանցում են գնորդների տրամադրած՝ թմրամիջոցների իրացմամբ զբաղվող խմբերին պատկանող կրիպտոակտիվների հաշիվներին: Վճարումների ընդունման նշված սխեմայում խմբերը հաճախ գրանցում և օգտագործում են բազմաթիվ «*unhosted*» կամ «*self-custody*» կրիպտոակտիվների հաշիվներ՝ առաջնային վճարումներն ընդունելու համար: Նշված կրիպտոակտիվների հաշիվները, որպես կանոն, օգտագործվում են մեկ կամ մի քանի վճարումներ ընդունելու համար: Այնուհետև, թմրամիջոցների իրացմամբ զբաղվող խմբերը կատարում են հետևյալ գործողությունները.

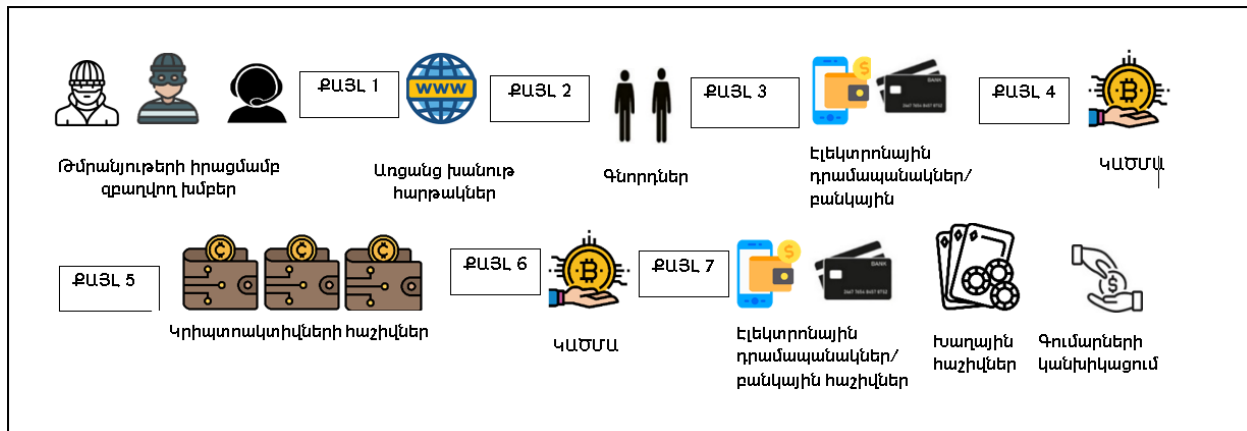
- Թմրամիջոցների իրացումից ստացված կրիպտոակտիվները շղթայական գործարքներից հետո կենտրոնացվում են խմբի անդամների կողմից տնօրինվող հիմնական կրիպտոակտիվների հաշիվներին, այդ թվում՝ փոխանցվում են որպես «աշխատավարձ»¹².
- Կրիպտոակտիվները փոխարկվում են ՀՀ դրամի կամ այլ արժույթի՝ տեղական կամ արտասահմանյան ԿԱԾՄԱ-ների միջոցով.
- Վերոնշյալ գործառնությունները, այդ թվում՝ կրիպտոակտիվների փոխարկումը որևէ արժույթի, կարող են իրականացվել այլ անձանց¹³ անվամբ բացված, սակայն խմբի անդամ(ներ)ի կողմից կառավարվող էլեկտրոնային դրամապանակների, բանկային քարտերի (հաշիվների) կամ կրիպտոակտիվների հաշիվների օգտագործմամբ.
- Խմբի անդամ(ներ)ի անձնական կամ նրանց կողմից կառավարվող էլեկտրոնային դրամապանակներին, բանկային քարտերին (հաշիվներին) ձևավորված դրամական միջոցները կանխիկ կամ անկանխիկ եղանակով օգտագործվում են տարբեր, այդ թվում՝ գույքի ձեռքբերման, սեփական

¹² Օրինակ՝ թմրամիջոցը թաքստոցում տեղադրելու համար:

¹³ Այլ անձինք կարող են լինել ընտանիքի անդամները, ընկերները, ինչպես նաև «Երրորդ անձանց ուղղորդմամբ կապարվող փողերի լվացման վերաբերյալ» տիպաբանությամբ ներկայացված «դրածո միջնորդները»:

կարիքների համար վճարումների կատարման, խաղային հաշիվների համալրման և այլ նպատակներով:

Թմրամիջոցների իրացումից ստացված միջոցների օրինականացման սխեմայի գծապատկերը ներկայացվում է ստորև.

Գլուխ 4. Չափանիշների նկարագրություն

Թմրամիջոցների ապօրինի իրացմանը հաջորդող հնարավոր փողերի լվացման առկայության վերաբերյալ եզրահանգման գալու նպատակով հաշվետվություն տրամադրող անձինք պետք է առնվազն ուշադրություն դարձնեն դիտարկվող սխեմայի հայտնաբերման տեսանկյունից էական համարվող հետևյալ բնութագրական հատկանիշներին կամ չափանիշներին.

- Միևնույն անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների անվամբ բացված մեծաքանակ էլեկտրոնային դրամապանակներ և բանկային հաշիվներ, որոնց տնտեսական կամ այլ իրավաչափ նպատակները պարզ չեն.
- Հաճախորդը գործարքների մեծ մասն իրականացնում է գիշերային ժամերին.
- Հաճախորդի էլեկտրոնային դրամապանակներին/ բանկային հաշիվներին առկա են բազմաթիվ մուտքային գործարքներ 15-100 հազար ՀՀ դրամի սահմաններում.
- Էլեկտրոնային դրամապանակներին և բանկային հաշիվներին ստացվող գումարները մեծամասամբ ձևավորվում են կրիպտոակտիվների վաճառքներից (կրիպտոակտիվների գնման գործարքները բացակայում են կամ համեմատաբար սակավաթիվ են).
- Հաճախորդը պատկերացում չունի գործարքի նպատակի և գործարքի առարկա դրամական միջոցների ծագման աղբյուրի մասին կամ չի մտաբերում, խուսափում կամ իրարամերժ տեղեկություններ է ներկայացնում իր կողմից վաճառված կրիպտոակտիվների տեսակների վերաբերյալ.

- Հաճախորդն օգտագործում է կրիպտո «mixer»¹⁴-ներ, «tumbler»¹⁵-ներ կամ ստանում է գումարներ «privacy coins»¹⁶ տեսակի կրիպտոակտիվների վաճառքից.
- Հաճախորդը կանոնավոր կերպով ստանում է չնչին ծավալի չկլորացված գումարներ (օրինակ՝ 1975 դրամ, 3160 դրամ, 3950 դրամ)¹⁷.
- Բանկային ստացումների/փոխանցումների և կանխիկացումների միջև առկա է կարճ ժամանակահատված, կամ հաճախորդը նույն օրը կատարում է մեծաքանակ կանխիկացման գործարքներ տարբեր բանկային հաշիվներից.
- Հաճախորդի էլեկտրոնային դրամապանակից կամ բանկային հաշվից պարբերաբար իրականացվում են այլ անձանց կենսական կարիքների դիմաց վճարներ (օրինակ՝ կոմունալ, կապի ծառայությունների դիմաց վճարումներ, մեքենայի կայանատեղիի, սննդի կամ այլ ապրանքների դիմաց վճարումներ).
- Տևական ժամանակ փաստացի գործունեություն չիրականացրած հաճախորդն անսպասելի ակտիվ գործունեություն է ծավալում, կամ դրամական փոխանցումների քանակները և ծավալները չեն համապատասխանում հաճախորդի գործարար բնութագրին կամ նրա կողմից սովորաբար իրականացվող գործարքներին.
- Հաճախորդը հայտնում է, որ գործարքները կատարում է երրորդ անձի ցուցումով կամ հաշվի/դրամապանակի հեռակառավարման առցանց հասանելիությունն ամբողջովին տրամադրել է երրորդ անձի.
- Հաճախորդի գործարքների տրամաբանությունը և շարժը ցույց են տալիս, որ գործարքները կատարվում են երրորդ անձի կողմից (օրինակ՝ հաճախորդը մշտապես բնակվում է «X» բնակավայրում, սակայն գործարքներն իրականացվում են «Y» բնակավայրում տեղադրված բանկոմատներից կամ պոստերմինալներից).

¹⁴ «Mixer»-ները ծառայություններ մատուցող անձինք են, որոնք իրենց հաճախորդների կրիպտոակտիվները մասնատում են և մեծաքանակ գործարքներ են իրականացնում սեփական կրիպտո հաշիվների միջև, որպեսզի քողարկեն գործարքների հետագծելիությունը (օրինակ՝ CoinJoin, Wasabi Wallet, Samurai Wallet):

¹⁵ «Tumbler»-ները ծառայություններ մատուցող անձինք են, որոնք իրենց հաճախորդների կրիպտոակտիվները մասնատում են և իրականացնում են բազմաշերտ փոխանցումներ իրենց կողմից կառավարվող նորաստեղծ և պահուստային կրիպտոակտիվների հաշիվների միջև, որպեսզի քողարկեն գործարքների հետագծելիությունը (օրինակ՝ Tornado Cash, Join Market):

¹⁶ «Privacy coins» տեսակի կրիպտոակտիվները հնարավորություն են ընձեռում անձանց մնալ քողարկված կամ իրականացնել անանուն մասնավոր (private) փոխանցումներ (օրինակ՝ Monero, Dashcoin, Zcash, Grin և այլն):

¹⁷ Այդ գումարները փոխանցվում են հիմնականում խմբի անդամներին թմրանյութը թաքստոցներում տեղադրելուց հետո, մանրամասները տե՛ս «Սխեմայի նկարագրությունը» գլխում:

- Հաճախորդը կանոնավոր կերպով օգտվում է կրիպտոակտիվների առևտրային հարթակներից¹⁸, որոնց միջոցով գրանցում և օգտագործում է բազմաթիվ «unhosted» կամ «self-custody» կրիպտոակտիվների հաշիվներ.
- Նույն հաճախորդները կանոնավոր կերպով խաղադրույքներ են կատարում պարտվելու ցածր հավանականություն ունեցող խաղերի վրա.
- Հաճախորդը կանոնավոր կերպով մասնակցում է առցանց ինտերնետ շահումով խաղերի նույն անձանց հետ, որոնց ընթացքում «միտումնավոր վնասների» մեթոդով պարտվում է ամբողջ գումարները նույն անձանց, կամ այդ անձինք պարտվում են իրեն (օրինակ՝ պոկեր, մրցաշարեր, ռուլետկա)¹⁹.
- Հաճախորդը կանոնավոր կերպով համալրում է իրեն պատկանող խաղային հաշիվը մեծ ծավալի գումարով, սակայն խաղադրույքներ իրականացնում է այդ գումարների որոշ մասով, իսկ կարճ ժամանակ անց, անկախ հաղթանակի կամ պարտության հանգամանքից, մնացած գումարները ելքագրվում են:

Գլուխ 5. Եզրակացություն

Սույն տիպաբանությամբ ներկայացված սխեմաներով և քայլերի հաջորդականությամբ կատարվող գործառնություններն իրենց մեջ կարող են պարունակել թմրամիջոցների իրացումից ստացված միջոցների ծագման աղբյուրը, իրական բնույթը, տեղաշարժը, շահառուներին քողարկելու կամ խեղաթյուրելու և հանցավոր միջոցներին օրինական տեսք հաղորդելու նպատակ:

Միևնույն ժամանակ, տիպաբանությամբ նկարագրված իրավիճակները, բնութագրական հատկանիշները կամ չափանիշները ամբողջական ու սպառիչ չեն և չպետք է ընկալվեն տառացի նշանակությամբ, քանի որ հանցագործները նոր սոցիալ-տնտեսական պայմանների, համակարգերի և տեխնոլոգիաների արագ զարգացման պայմաններում մշտապես կիրառում են նոր մեթոդներ: Ըստ այդմ, գործնականում հնարավոր է թմրամիջոցների իրացումից ստացված միջոցների օրինականացման՝ տիպաբանությամբ ներկայացված բնութագրիչներին կամ չափանիշներին մասամբ համապատասխանող կամ դրանցից չբխող իրավիճակ:

¹⁸ Օրինակ՝ Electrum, MyEtherWallet, MetaMask, Ledger, Trezor կրիպտոակտիվների առևտրային հարթակներ:

¹⁹ Մանրամասները տե՛ս նաև «Խաղատների միջոցով փողերի վաճման տիպաբանություն», Գլուխ 3, 2.1 կետ (Պայմանավորված խաղի միջոցով փողերի վաճման մեթոդներ):